

RADA UCZELNIANA
ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO
W AKADEMII GÓRNICZO-HUTNICZEJ IM. STANISŁAWA STASZICA
W KRAKOWIE

**150 ROCZNICA URODZIN
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO**

**ZWIĄZKI NACZELNIKA PAŃSTWA POLSKIEGO
Z AKADEMIĄ GÓRNICZĄ W KRAKOWIE, KRAKOWEM
I ZWIĄZKIEM NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO**

Redakcja:
ADAM RYŚ
DARIUSZ SALA
PIOTR WIERZBICKI

Kraków 2017

© 2017 Copyright:

Rada Uczelniana Związku Nauczycielstwa Polskiego
w Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie

Redaktorzy:

dr inż. Adam Ryś, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza

dr inż. Dariusz Sala, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza

dr Piotr Wierzbicki, ZNP Oddział Kraków-Śródmieście

Projekt okładki:

Dariusz Sala

Opracowanie techniczne i skład:

ART-TEKST

Wydawca:

ISBN 978-83-7783-172-4

Agencja
Wydawniczo-Poligraficzna
"ART-TEKST"
dr inż. Mariusz Sierpień

"ART-TEKST" 31-866 Kraków Osiedle Akademickie 1/7 tel.: 012 358 84 48 tel. kom.: 0501 534 061 e-mail: art-tekst@ceti.pl

Spis treści

Słowo Prezesa Rady Uczelnianej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie	5
I. Związki Józefa Piłsudskiego z Akademią Górniczą	9
1. Józef Piłsudski	9
2. Krakowskie ślady Piłsudskiego	12
3. Powstanie Akademii Górniczej	15
4. Józef Piłsudski a Walery Goetel	23
II. Marszałek Józef Piłsudski a Związek Nauczycielstwa Polskiego	31

Słowo Prezesa Rady Uczelnianej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie

Dziś przypada 150 rocznica urodzin wielkiego Polaka, patrioty, niezastąpionego męża stanu, honorowego członka ZNP, marszałka Józefa Piłsudskiego. Z tej okazji spotykamy się w gmachu Akademii Górniczo-Hutniczej, w jej historycznej auli, aby uczcić pamięć tego wyjątkowego człowieka. Hołdem niech będzie seminarium rocznicowe przygotowane przez Radę Uczelnianą Związku Nauczycielstwa Polskiego wraz z Zarządem okręgu Małopolskiego ZNP, które ma nam przybliżyć związki Józefa Piłsudskiego z ZNP, Krakowem oraz Akademią Górniczą w Krakowie.

Józef Piłsudski to postać wielowymiarowa, która na zawsze zapisała się na chlubnych kartach historii Polski. Doskonały organizator, wybitny strateg, niezłomny patriota, potrafiący skutecznie działać zarówno w konspiracji jak na arenie międzynarodowej. Doceniał rolę oświaty i edukacji a także właściwego kształtowania postawy moralnej i narodowej. Przejawem tych wszystkich przymiotów jak i wielorakich starań było stworzenie między innymi Związku Strzeleckiego, Pierwszej Kompani Kadrowej potem przekształconej w Legiony Polskie a także wiele innych inicjatyw o charakterze militarnym i politycznym. Można powiedzieć, że jego osoba była kluczowa w ówczesnej geopolityce a zmiany, które nadeszły wraz z Józefem Piłsudskim i jego obozem były podstawą zmian w niemal całej Europie.

Jednak przede wszystkim Józef Piłsudski był mężem stanu, któremu bliski był los Polski niepodległej, nowoczesnej, wielkiej i silnej, utrzymującej równorzędne i stabilne relacje z sąsiadami. Prowadził politykę roztropną skierowaną na odzyskanie pełnej niepodległości i niezależności Państwa Polskiego a także na umocnienie jego potęgi. Niezbędne ku temu były oprócz siły militarnej również siły reformatorskie budujące strukturę państwa oraz wypełniające ją kompetentną administracją. Gdy Piłsudski osobiście otwiera 1919 roku Akademię Górniczą w Krakowie, to wskazuje jednoznacznie, że podstawą nowoczesnego państwa polskiego będzie rozwój przemysłu, dla którego niezbędna jest wykwalifikowana kadra. Jest to uczelnia techniczna o przyszłościowym profilu górniczym i hutniczym, która utworzona 1913 roku, nie rozpoczęła funkcjonowania z powodu wybuchu I Wojny Światowej. Piłsudski stawiał przede wszystkim na edukację i szkolnictwo wyższe, jako naturalne źródła kadr, spośród których dobierał sobie bezpośrednich współpracowników. Takimi współpracownikami stają się Stanisław Nowak założyciel Związku Nauczycielstwa Polskiego i Walery Goetel, który mianowany zostaje w 1922 r. przez Piłsudskiego na profesora zwyczajnego Akademii Górniczej a później wybrany jej prorektorem i rektorem. Profesor Walery Goetel z woli Józefa Piłsudskiego stał się również ekspertem państwowym w zakresie ustalania granic niepodległej Polski i scalania jej ziem.

Józef Piłsudski miał kontakty ze Stanisławem Nowakiem, pierwszym Prezesem ZNP i twórcą tej organizacji związkowej, już przed I wojną światową, a więc u zarania ZNP. W roku 1913 brał udział w kursach szkoleniowych dla nauczycieli związkowych, jako wykładowca. Natomiast w czasie I Wojny Światowej Związek wspierał Legiony Polskie m. in. finansowo poprzez uchwalenie składki w wysokości w 2% pensji nauczycielskiej na potrzeby polskiego wojska oraz dzięki licznym ochotnikom wywodzących się z ZNP.

W okresie walki o granice państwa 1918–1921 prezes ZNP Stanisław Nowak wraz z zarządem przekazał znaczne fundusze Związku na wsparcie wysiłku zbrojnego.

W maju 1921 r. marszałek Józef Piłsudski na III Zjeździe delegatów Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych został honorowym członkiem Związku z numerem czwartym legitymacji. Wypowiedział wtedy znamienne słowa skierowane do braci związkowej „[...] Odradzać dusze ludzkie, zmienić człowieka, zrobić go lepszym, zrobić go potężniejszym i silniejszym, to jest wasze zadanie [...]”.

Józef Piłsudski, był też obiektem zainteresowania licznej rzeszy związkowej, czego przykładem jest wiele artykułów poświęconych jego osobie i dziełu, które realizował z lat dwudziestych i trzydziestych XX wieku publikowanych w Głosie

Nauczycielskim organie prasowym ZNP. Zainteresowanie było rzeczywiste i spontaniczne, gdyż w czasie, gdy Naczelnikiem Państwa Polskiego był Józef Piłsudski szanowano etos nauczyciela tak powszechnie teraz niszczonego, a nauczycielom przyznano liczne uprawnienia zawodowe takie jak prawo do dodatku mieszkaniowego, do mieszkania i działki.

Gdy 12 maja 1935 roku marszałek Piłsudski zmarł w Warszawie ZNP zaangażował się finansowo i organizacyjnie w budowę „Kopca Piłsudskiego” w Krakowie. W 1937 r. honorowym członkiem ZNP została wdowa Aleksandra Piłsudska. W lutym 2016 r. za swe zasługi w propagowaniu pamięci i idei Józefa Piłsudskiego, Prezes ZNP Sławomir Broniarz w imieniu Związku otrzymał, Złoty Krzyż Honorowy Związku Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej.

Dzisiejsze seminarium odbywające się w 150. rocznicę urodzin Marszałka Józefa Piłsudskiego, przygotowane prezentacje oraz wystawa poświęcona tej wielkiej osobistości, rozpoczynają rok jubileuszowy odzyskania przez Polskę niepodległości po 123 latach niewoli. Również miejsce tego wydarzenia nie jest przypadkowe. Jest to Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, uczelnia, którą oficjalnie otworzył Naczelnik Państwa Polskiego, a także towarzyszący uroczystościom Związek Nauczycielstwa Polskiego wraz z jego ponad 110-letnią historią obrony języka polskiego i polskiej szkoły.

Zachęcam do lektury przygotowanego wydawnictwa a także do zapoznania się z wystawą jubileuszową. Pozwolą one nam na zachowanie w pamięci tych historycznych wydarzeń, które zaważyły na losach Polski i Polaków, dały nadzieje na rozwój nowoczesnego państwa i utrwaliły wzór do naśladowania w postaci patrioty Józefa Piłsudskiego.

dr inż. Dariusz SALA
Prezes Rady Uczelnianej
Związku Nauczycielstwa Polskiego
w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie

Rada Uczelniana Związku Nauczycielstwa Polskiego
w Akademii Górniczo-Hutniczej składa podziękowania
za pomoc i udostępnienie materiałów archiwalnych niniejszej publikacji
Zarządowi Okręgu Małopolskiego Związku Nauczycielstwa Polskiego,
Oddziałowi Związku Nauczycielstwa Polskiego Kraków-Śródmieście
oraz Bibliotece Głównej AGH

I. Związki Józefa Piłsudskiego z Akademią Górniczą

1. Józef Piłsudski

W 2017 roku przypada 150. rocznica urodzin Józefa Piłsudskiego, jednego z najbardziej znaczących polityków w historii Polski. Osoba Piłsudskiego budziła kontrowersje wśród siebie współczesnych, może budzić i dzisiaj, ale niewątpliwie nadał on kształt ówczesnej, niepodległej Polsce. Warto, zatem przedstawić postać tego wybitnego Polaka oraz przybliżyć jego związki z Krakowem i Akademią Górniczą.

Józef Wincenty Piłsudski

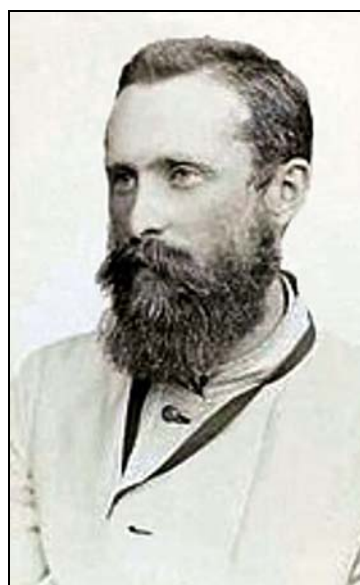

Maria Piłsudska

Józef Klemens Piłsudski urodził się 5 grudnia 1867 roku w Zułowie na Wileńszczyźnie. Był on czwartym z dwanaściorga dzieci Józefa Wincentego Piłsudskiego i Marii z Billewiczów Piłsudskiej. Oprócz Józefa, w historii Polski zapisali się również jego dwaj bracia: starszy brat Bronisław, znany dzisiaj przede wszystkim, jako etnograf, badacz kultury i języka ludu Ajnów, a także propagator związków Polski z Japonią oraz młodszy brat Jan – prawnik, w wolnej Polsce poseł na Sejm i jego wicemarszałek.

Jan Piłsudski

Bronisław Piłsudski

Ojciec późniejszego Marszałka – Józef Wincenty Piłsudski był powstańcem styczniowym, podczas powstania pełnił funkcję Komisarza Rządu Narodowego. Jego żona, Maria wpajała dzieciom postawy patriotyczne, uczyła je polskiej literatury i historii. Maria wniosła w posagu wielki majątek ziemski – Zułów. Jej mąż dokonał w majątku wielu inwestycji próbując zmienić jego charakter na bardziej przemysłowy. Niestety brak doświadczenia, a także pewna lekkomyślność w zarządzaniu finansami spowodowały, że Piłsudscy popadli w długi. Niestety dopełnił pożar majątku w 1875 roku, który strawił dwa domy mieszkalne, stajnię, wozownię, owczarnię, spichrze oraz gorzelnię. Rodzina Piłsudskich zmuszona została do przeprowadzki do Wilna, gdzie egzystowali w dość trudnych warunkach materialnych.

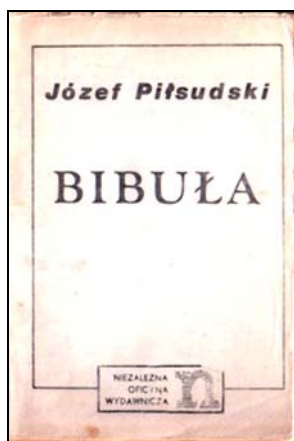
Zułów

W Wilnie w 1877 roku Józef i jego brat Bronisław, rozpoczęli naukę w I Gimnazjum Wileńskim; w szkole tej uczniowie poddawani byli intensywnej rusyfikacji. Dlatego bracia Piłsudscy wraz z innymi uczniami założyli 1882 w roku swoją pierwszą organizację – kółko samokształceniowe „Spójnia“, które zajmowało się między innymi sprowadzaniem z Warszawy polskich książek. Józef Piłsudski w 1885 roku rozpoczął studia medyczne na Uniwersytecie Charkowskim, gdzie zaangażował się również w działalność konspiracyjną. Konsekwencją było pierwsze aresztowanie Piłsudskiego pod zarzutem udziału w spisku na życie cara. Choć Józef był przypadkowo wmieszany w spis, zaś dużą rolę w jego organizacji odgrywał jego brat Bronisław, to młody Piłsudski został skazany w 1887 roku na pięcioletnie zesłanie w głąb Rosji.

W roku 1892 Piłsudski powrócił do Wilna, angażując się w działalność socjalistyczną, jako wileński korespondent londyńskiego czasopisma „Przedświt“. Ze względu na bardziej liberalną sytuację polityczną zdecydowano się przenieść wydawanie czasopisma do zaboru austriackiego. Dlatego też w roku 1894 Józef Piłsudski po raz pierwszy pojawił się w Krakowie. Z tym miastem życie łączyło go jeszcze kilkakrotnie; ostatecznie jego doczesne szczątki spoczęły pośród władców Polski – w krypcie na Wawelu.

2. Krakowskie ślady Piłsudskiego

Przyszły Naczelnik Państwa na dłużej zamieszkał w Krakowie w roku 1901 – początkowo przy ul. Podzamcze, naprzeciw Zamku Królewskiego. Później często zmieniał miejsce zamieszkania: na ul. Pańskiej 5 (obecnie ul. Marii Skłodowskiej-Curie), później na Topolowej 14, Topolowej 18 oraz na ul. Szlak 31. Było to oczywiście związane z jego działalnością konspiracyjną i patriotyczną. W owym czasie Piłsudski był redaktorem, wydawcą i zecerem dodatku „Bibuła” do gazety codziennej „Naprzód”, wydawanej przez PPSD Galicji i Śląska (prowadzonej przez Ignacego Daszyńskiego).

Józef Piłsudski (1885 rok)

Józef Piłsudski napisał kiedyś o dawnej stolicy Polski: *„Kraków – pamiętajmy – nie jest tylko olbrzymią, czarowną, dźwigającą serce mogiłą wielkiego narodu. Kraków jest współczesnym miastem i jedną ze stolic Polski. Właśnie Kraków wyróżnia się między innymi miastami tem, że najłatwiej w niem było zawsze przeprowadzić współpracę ludzi i stronnictw.”* Ta wypowiedź świadczy nie tylko o tym, że Naczelnik Państwa doceniał kulturotwórczą rolę Krakowa, jako miasta, gdzie wciąż żywa jest pamięć o bohaterstwie i niezłomności Polaków, ale także o pragmatycznym znaczeniu tej metropolii, w której skutecznie można było organizować struktury niepodległego Państwa i łatwiej dochodzić do wspólnych, kompromisowych rozwiązań w sferze politycznej.

Nie dziwi zatem, że w Krakowie miały miejsce wydarzenia, które na trwałe wpisały się w historię odzyskania niepodległości przez Polskę. Te znane fakty his-

toryczne to uformowanie przez Piłsudskiego „Strzelca”, organizacja nielegalnego składu broni dla PPS, decyzja o włączeniu się polskich oddziałów militarynych do walk I Wojny Światowej, wymarsz Pierwszej Kompanii Kadrowej z Oleandrów.

Już w II Rzeczypospolitej Kraków starał się odwdziżyć Józefowi Piłsudskiemu za jego ogromny wkład w odzyskanie niepodległości. 3 października 1933 roku nadano Marszałkowi tytuł Honorowego Obywatela Miasta. W tym samym roku podjęto również decyzję o przemianowaniu ulicy Wolskiej prowadzącej z Plant w kierunku Błoń Krakowskich i Woli Justowskiej – na ulicę Józefa Piłsudskiego. Wcześniej, bo w roku 1920 (12 marca) Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego przyznał Józefowi Piłsudskiemu doktorat Honoris Causa. Marszałek przybył na uroczystość 28 kwietnia 1921 roku. Po uroczystości Piłsudski spotkał się ze studentami w domu akademickim znajdującym się przy ulicy Jabłonowskich. Tego samego dnia położył kamień węgielny pod budowę Kliniki Ginekologicznej UJ znajdującej się do dziś przy ul. Kopernika.

Józef Piłsudski podczas uroczystości położenia kamienia węgielnego pod budowę Kliniki Ginekologicznej UJ

W Krakowie w dniach 5–7 sierpnia 1922 roku odbył się również I Zjazd Legionistów. Jak Sprawozdanie ze Zjazdu informowało – „... od wczesnego rana wzmożony ruch. Ulicami miasta ciągnęły oddziały wojska i związki zawodowe z orkiestrami, kierując się w stronę dworca osobowego. Po godzinie 9 po obu stronach

ulicy Basztowej i Lubicz, od gmachu województwa do dworca, ustawiły się tłumy publiczności, organizacje zawodowe i oddziały wojska, czekając chwili przyjazdu Naczelnika. Przed dworcem stanęli licznie zebrani byli legionści, oczekujący swego ukochanego Komendanta. Na dworcu zebrały się delegacje władz". Prof. Andrzej Garlicki w swojej książce „Józef Piłsudski 1867–1935”, kontynuuje tę relację: „Tego dnia dokonał Piłsudski przeglądu wojsk na Błoniach, wysłuchał mszy polowej, przyjął defiladę, zwiedził koszary 20 pułku piechoty, obserwował ćwiczenia piechoty i artylerii, obejrzał strzelnicę wojskową, gdzie nawet raz sam strzelił. Spędził więc dzień pracowicie, tym bardziej że wieczorem w Starym Teatrze odbyła się jeszcze wieczornica legionowa na której wygłosił dłuższe przemówienie”.

Kolejne magiczne krakowskie miejsce, z którym związany był Marszałek Piłsudski to stadion Cracovii. Naczelnik Państwa znany był ze swojego zainteresowania rozwojem kultury fizycznej i sportu, jako czynnika wpływającego na poprawienie stanu ciała i ducha młodzieży. Interesował się również footballiem, który zyskiwał na popularności szczególnie w zaborze austriackim, w czasach gdy Piłsudski mieszkał w Krakowie.

10 czerwca 1917 roku Komendant Legionów Polskich, brygadier Józef Piłsudski z małżonką oraz Dowódca 1. Pułku Piechoty Legionów pułkownik Edward Rydz-Śmigły odwiedzili stadion Cracovii przy okazji meczu Cracovii z 5. Pułkiem Piechoty Legionów Polskich. „Cracovia jest właśnie tym klubem, który nauczył mnie interesować się sportem” – te słowa wygłosił Marszałek Piłsudski 5 lat później – 27 maja 1922 roku w trakcie spotkania z delegacją Cracovii.

10 czerwca 1917 r.
– Marszałek Józef Piłsudski na stadionie Cracovii

Józef Piłsudski i Edward „Śmigły” Rydz z piłkarzami Cracovii w 1917

Gra Cracovii i atmosfera meczu tak zauroczyły Piłsudskiego, że do końca życia został wiernym kibicem „Pasów”. Józef Piłsudski patronował jubileuszom 15. i 25-lecia Klubu, zaś obecnie stadion Cracovii nosi jego imię.

3. Powstanie Akademii Górniczej

Antoni Hoborski –
pierwszy Rektor AG

Jest wiele organizacji i instytucji, których powstanie zawdzięczamy inspiracjom Józefa Piłsudskiego. Wiele jest też dzieł, do których przyczynił się walnie, biorąc aktywny udział w ich powstaniu. Jednak dla społeczności akademickiej najważniejsze było powołanie do życia Akademii Górniczej, która później przekształciła się w Akademię Górniczo-Hutniczą.

Józef Piłsudski od samego początku był żywo zainteresowany powstaniem tej uczelni, zdając sobie sprawę z konieczności kształcenia w młodym państwie polskim fachowych kadr dla przemysłu ciężkiego. 8 kwietnia 1919 roku Rada Ministrów podjęła decyzję o ustanowieniu Akademii Górniczej, a już 1 maja 1919 roku Józef Piłsudski, jako Naczelnik Państwa powołał pierwszych profesorów Akademii. Byli to: Władysław Gąsiorowski, Antoni Hoborski, Kazimierz Kling, Stanisław Płużański i Jan Stock.

2.

Postanowienie

przejściowe nieobjęte statutem, obowiązujące w Akademii Górniczej w Krakowie.

Art. 1. Akademia Górnicza zostanie otwarta w październiku 1919 r. w ten sposób, że odbędą się wpisy na pierwszy rok nauki. Następne lata Akademii Górniczej otwierane będą co roku, aż do czasu zorganizowania wszystkich czterech lat studjów na obu wydziałach (górnictwym i hutniczym).

Art. 2. Ministerstwo W. R. i O. P. powierza tymczasowe kierownictwo sprawami administracyjnymi jednemu z profesorów Akademii, jako pełniącemu tymczasowo funkcje rektora. Od 1 kwietnia 1920 r. obejmuje te obowiązki rektor wybrany przez grono profesorów i zatwierdzony przez Naczelnika Państwa. W powyższym terminie Dziekanów wydziałów wybierają również grono profesorów. Nazwiska wybranych dziekanów powinny być podane Ministerstwu W. R. i O. P. do wiadomości.

Art. 3. Do obrad nad sprawami, dotyczącymi mianowania dalszych sił nauczycielskich oraz budowy i wewnętrznego urządzenia gmachu Akademii Górniczej, utrzymuje się nadal Komitet organizacyjny, ustanowiony reskryptem M-stwa W. R. i O. P. z dnia 25 stycznia 1919 r. № 4174/19. Profesorowie Akademii Górniczej wraz z rektorem wchodzić z chwilą nominacji w skład Komitetu.

W kierownictwie tego Komitetu prezyduje na przemian przewodniczący Komitetu i tymczasowy rektor Akademii Górniczej.

Wszystkie pisma Komitetu organizacyjnego podpisują wspólnie przewodniczący Komitetu i tymczasowy rektor.

Warszawa, dn. 18 czerwca 1919 r. № 6512/IV.19.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(—) *Jan Łukasiewicz.*

3.

ROZPORZĄDZENIE

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydane w porozumieniu z Ministerstwem Zdrowia Publicznego w przedmiocie uzupełniających egzaminów lekarskich.

Art. 1. Celem dania możności uzupełnienia swych kwalifikacyj tym osobom, które na podstawie posiadanych dyplomów lekarskich nie mogą uzyskać prawa praktyki lekarskiej na obszarze Państwa Polskiego, ustanawia się przy Uniwersytecie Warszawskim aż do odwołania komisję egzaminacyjną dla dopełniających egzaminów lekarskich.

Art. 2. Przewodniczącym komisji z urzędu jest dziekan wydziału lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, jego zastępcą — delegat Ministerstwa

Dziennik Urzędowy Ministerstwa W.R.i O.P. 1919 R. 2, Nr 7, Poz. 2. ustanawiający AG

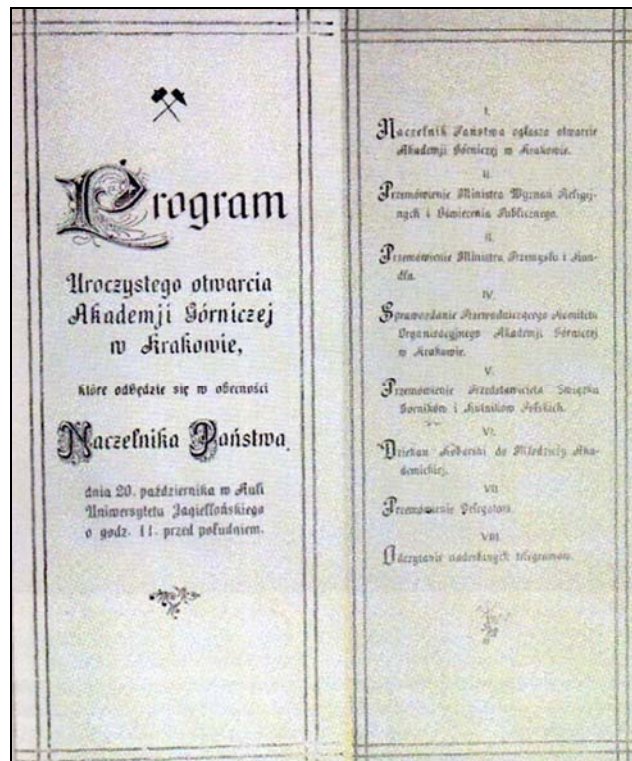
Uroczysta inauguracja działalności Akademii Górniczej odbyła się w Auli Uniwersytetu Jagiellońskiego 20 października 1919 roku; uroczystościom przewodniczył Naczelnik Państwa Józef Piłsudski.

Józef Piłsudski – Naczelnik Państwa Polskiego, w towarzystwie prof. Stanisława Estreichera – rektora UJ, i Jana K. Fedorowicza – prezydenta Miasta Krakowa, u wejścia do Collegium Novum UJ w dniu uroczystego otwarcia Akademii Górniczej – 20 X 1919 r.

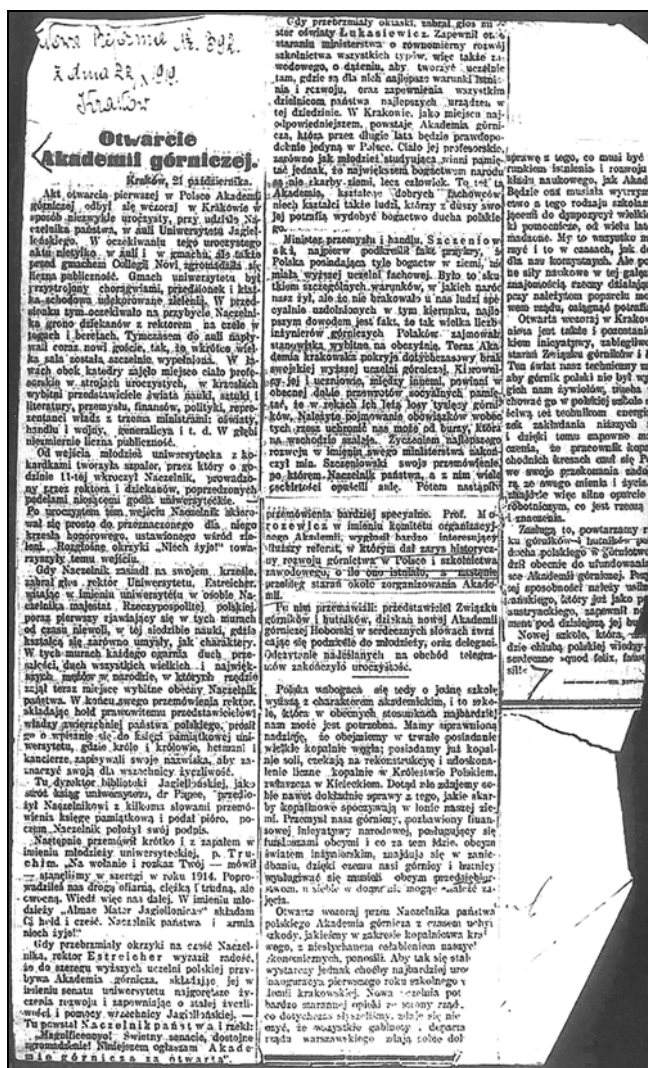
Rycina strony „Księgi Królewskiej UJ” ozdobionej akwarelą Henryka Uziembły, na której złożył swój podpis 20 X 1919 r. Józef Piłsudski ogłaszając równocześnie powstanie Akademii Górniczej

Program uroczystości otwarcia Akademii Górniczej w Krakowie

Tak uroczystość opisywał Ilustrowany Kurier Codzienny (IKC) z 20 października 1920 roku: „Naczelnik Państwa na uroczystości przybył o godzinie 11:00, gdzie przed gmachem powitała Go młodzież, ustawiona w szpalerze. Natomiast u wejścia oczekiwał Senat Uniwersytetu z rektorem na czele, który dzierżył w ręku berło, dar Królowej Jadwigi. Senat, przybrany w togi i poprzedzany bedelami (woźnymi uniwersytetów i szkół wyższych), niosącymi berła uniwersyteckie – wprowadził Naczelnika Państwa klatką schodową, bogato przybraną w zieleń, do auli, wypełnionej szczerze publicznością. W pierwszym rzędzie obok Dostojnego Gościa, miejsca zajęli najwyżsi dostojnicy państwowi, kościelni, oświaty, przemysłu i handlu oraz wojska. Naczelnika powitano przy wejściu trzykrotnym okrzykiem – następnie rektor UJ prof. Estreicher wygłosił mowę powitalną, w której złożył Mu hołd. W dalszej kolejności zabrał głos przedstawiciel młodzieży, zapewniając, że tak, jak karnie poszli za Wodzem w bój o wolność, tak dziś pragnie młodzież pod Jego przewodem pracować nad ugruntowaniem tej wolności. Po tych słowach powstał Naczelnik Państwa i obwieścił donośnym głosem: „Magnificencjo! Świetny Senacie, dostojne zgromadzenie! Ni-

niejszym ogłaszam Akademię Górniczą w Krakowie za otwartą". W trakcie uroczystości Marszałek dokonał jeszcze wpisu w pamiątkowej Księdze Królewskiej, będącej w posiadaniu Biblioteki Jagiellońskiej. Wpisał się orlim piórem na pergaminowej karcie księgi, ozdobionej w tym miejscu emblematami polskiego żołnierza-akademika, pomysłu prof. Henryka Uziembły. Po okolicznościowych przemówieniach Naczelnik opuścił aulę, żegnany okrzykiem: «Niech żyje!».

Relacja z otwarcia Akademii Górniczej – Nowa Panorama nr 392, 22 X 1919 r.

1919 listopad 8, Kraków
Podziękowanie dla Józefa Piłsudskiego

Panie Naczelniku Państwa!

Grono profesorów Akademii Górniczej w Krakowie na pierwszym posiedzeniu po otwarciu Uczelni prosi, abyś, Panie Naczelniku, raczył przyjąć nasze gorące i z głębi serca płynące podziękowanie za uświetnienie Swą Osobą uroczystości otwarcia tej pierwszej na ziemiach polskich szkoły, której ideałem będzie zawsze nieść wysoko sztandar wiedzy i nauki, budzić w sercach słabych wiarę w swe własne siły i kształcić dzielnych pionierów przemysłu górniczo-hutniczego, tego najsilniejszego fundamentu bogactwa narodowego naszej Ojczyzny.

[Antoni Hoborski]

[Stefan Kreutz]

[Jan Stock]

W Krakowie, dnia 8 listopada 1919 [r.]

Źródło:

Archiwum AGH, Korespondencja między Akademią Górniczą a Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1919–1929, syg. A/1/22.

Podziękowanie od Profesorów AG
dla Naczelnika Państwa

W tym miejscu można wspomnieć o upamiętnieniu Marszałka Piłsudskiego przez społeczność otwartej przez niego Akademii. W roku 1935, już po śmierci Józefa Piłsudskiego zawieszono w auli portret Marszałka, pędzla Wincentego Wodzinowskiego, a także portret ówczesnego prezydenta Ignacego Mościckiego (nb. doktora h.c. Akademii Górniczej), autorstwa Kazimierza Teofila Pochwalskiego. Niestety oba obrazy zostały zniszczone w 1939 roku, po zajęciu budynku przez Niemców. Dopiero po prawie 70. latach, w 2010 roku zawisła w reprezentacyjnej auli uczelni kopia portretu J. Piłsudskiego, wykonana przez Pawła Kotowicza.

W 2004 roku z okazji 85-lecia AGH wybity został medal pamiątkowy, na rewersie którego umieszczona została podobizna Marszałka Józefa Piłsudskiego, zaś w 90. rocznicę uroczystej inauguracji działalności Akademii Górniczej, dnia 20 października 2009 r., na parterze Budynku Głównego została odsłonięta tablica pamiątkowa z wizerunkiem Marszałka. Tablica została zaprojektowana przez Jarosława Rozenka, a wykonana przez odlewnię Sylwestra Berga. Uroczystego odsłonięcia dokonali ówcześni rektorzy AGH i UJ, profesorowie Antoni Tajduś i Karol Musioł.

Portret Józefa Piłsudskiego, wchodzący w skład galerii olejnych portretów w reprezentacyjnej auli uczelni.
Fot. Z. Sulima

Widok na ścianę główną w reprezentacyjnej auli Akademii Górniczej w Krakowie (w latach 1935–39).
Od lewej: nisza z rzeźbą S. Staszica, olejny portret prof. I. Mościckiego, katedra z senackimi stallami, a nad nią art decowski element z godłem II RP, otoczony logami Wydz. Górniczego i Wydz. Hutniczego, dalej olejny portret J. Piłsudskiego i wejście do auli

Pamiątkowy medal z okazji 85-lecia AGH

Tablica pamiątkowa z okazji 90-lecia utworzenia Akademii

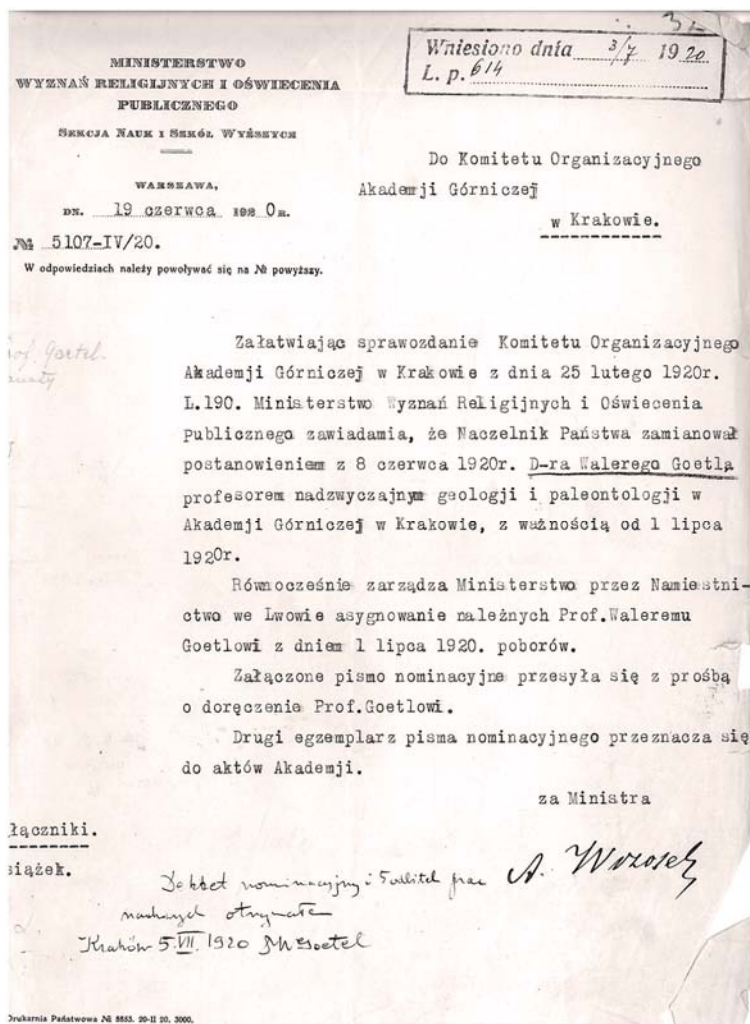
Uroczystości odsłonięcia Tablicy pamiątkowej z okazji 90-lecia utworzenia Akademii Górniczej

Kolejnym przykładem ilustrującym zaangażowanie społeczności Akademii w uczczenie pamięci Marszałka był aktywny udział pracowników AGH w renowacji Kopca Piłsudskiego. Usypywanie kopca zostało zakończone jesienią 1937 roku. Budowla ziemna o wysokości 32 metrów została usypana z miejscowej ziemi. Niestety przez lata materiał ziemny Kopca nabral konsystencji plastycznej i zaczął osuwać się pod własnym ciężarem. Proces osuwania przyśpieszany był przez opady deszczu, które powodowały osuwiska na zboczach. Pod koniec lat 90. XX wieku fatalna kondycja Kopca groziła jego rozkładem. W tej sytuacji Komitet Opieki nad Kopcem zwrócił się do Rektora AGH (wówczas był nim prof. Mirosław Handke) z prośbą o wykonanie ekspertyzy budowli ziemnej i o współpracę od strony naukowej, na co uzyskał pełną życzliwości zgodę. W skład powołanego Specjalistycznego Zespołu Naukowego AGH (pod kierownictwem dr inż. Stefana Józkiwicza) weszli specjaliści z zakresu geomechaniki górniczej i geotechniki, geologii inżynierskiej i geotechniki środowiska, geodezji, fotogrametrii i informacji teledetekcyjnej oraz górnictwa odkrywkowego i robót ziemnych. Dzięki wykonanym pomiarom, błyskawicznie podjętym działaniom i determinacji zespołu (w skład, którego wchodził m.in. prof. Stanisław Rybicki, prof. Jerzy Bernasik, dr inż. S. Józkiwicz, dr inż. R. Czekajowski – członek ZNP), dziś Krakowianie mogą się cieszyć widokiem Kopca w jego pierwotnym kształcie.

4. Józef Piłsudski a Walery Goetel

Oprócz bezpośrednich związków z Akademią Marszałek Piłsudski utrzymywał również stały kontakt z uczelnią poprzez swoich współpracowników. Liczne grono kadry profesorskiej AGH brało udział w życiu publicznym, społecznym, gospodarczym II Rzeczypospolitej uczestnicząc w wielu projektach zmierzających do modernizacji i unowocześniania kraju. Wielu przedwojennych profesorów Akademii Górniczej zostało powołanych na stanowisko decyzją Józefa Piłsudskiego. Wśród osób współpracujących z Piłsudskim i jego obozem (przynajmniej do 1926 roku) można wymienić takie nazwiska jak: Antoni Hoborski, Jan Stock, Jan Studniarski, Jan Konrad Krauze, Henryk Korwin-Krukowski.

Jednak na czoło wśród wszystkich współpracowników Józefa Piłsudskiego wybija się postać Walerego Goetla – ostatniego przedwojennego i pierwszego powojennego Rektora Akademii. W roku 1920 decyzją Naczelnika Państwa, Walery Goetel – dr Uniwersytetu Jagiellońskiego został mianowany profesorem nadzwyczajnym geologii i paleontologii.

Dekret mianujący dr Walerego Goetla na profesora AG

W Akademii Górniczej kierował Zakładem Geologii i Paleontologii, który przekształcony został później w Katedrę Geologii Ogólnej. W. Goetel kierował Katedrą aż do swojego odejścia na emeryturę w roku 1960. W roku 1922 Walery Goetel został Profesorem zwyczajnym AG. Na dokumencie mianującym Profesora znów widniał podpis Józefa Piłsudskiego. W strukturze uczelni profesor Walery Goetel pełnił funkcje Dziekana Wydziału Górniczego (1932-1935), Prorektora Uczelni (1936-1939) a w końcu Rektora AG – aż do wybuchu II Wojny Światowej oraz od 1945 do 1951 roku.

Walery Goetel
jako Prorektor AG (1938)

Profesor Goetel znany był głównie ze swoich prac naukowych m.in. walczył przyczyniając się do powstania nowej dyscypliny nauki – zoologii, ale był również wybitnym działaczem społecznym. Działając w Państwowej Radzie Ochrony Przyrody Walery Goetel tworzył zręby Ligi Ochrony Przyrody. Przy Lidze funkcjonowało Polskie Towarzystwo Tatrzańskie i Towarzystwo Krajoznawcze, którego profesor był najpierw działaczem, potem wiceprzewodniczącym, a od 1936 roku prezesem. Goetel przyczynił się w dużym stopniu do powstania Parku Białowieskiego m.in. poprzez podjęcie decyzji o ochronie żubra. Ponieważ naukowo zajmował się badaniem budowy geologicznej Tatr, był także współtwórcą przygranicznych parków narodowych (Tatrzańskiego, Pienińskiego oraz Babiogórskiego).

W 1930 roku z inicjatywy prof. Goetla odbyło się w Zakopanem I Międzynarodowe Zgromadzenie Przedstawicieli Towarzystw Alpinistycznych. Goetel reprezentował również Polskę na Międzynarodowym Kongresie Alpinistycznym w Chamonix, gdzie doszło do powstania Unii Towarzystw Alpinistycznych. Profesor Goetel działał czynnie w tej organizacji przez szereg lat, zasiadając w jej Komitecie Wykonawczym. Walery Goetel był również propagatorem utworzenia Akademickich Zrzeszeń Sportowych.

Prof. Walery Goetel nie stronił od życia politycznego i państwowego. Współpraca z Marszałkiem Piłsudskim przejawiała się również w poparciu politycznym dla niego i jego obozu. W latach 1931–1932 Goetel był członkiem BBWR wspierając politykę przedwojennych sanacyjnych rządów.

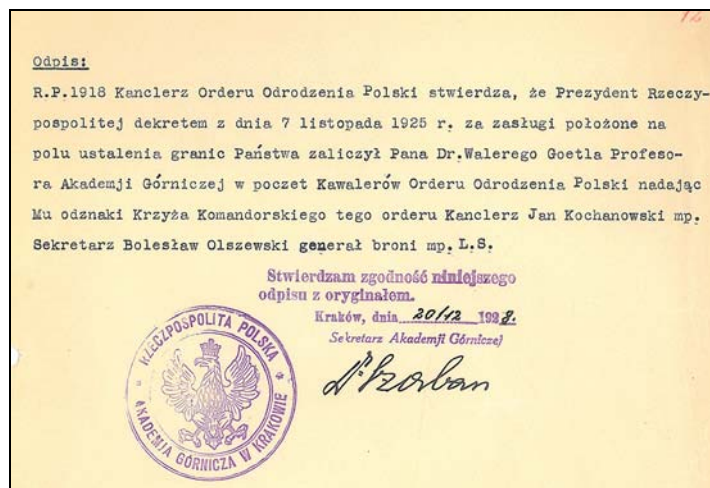
Najważniejszą jednak misją Goetla powierzoną mu przez Józefa Piłsudskiego było uczestnictwo w ustaleniu granic niepodległej Polski. Sprawa dotyczyła spornego odcinka granicy z nowopowstałą Czechosłowacją. Walery Goetel z ramienia Polski był członkiem Komisji Kartograficznej, Komisji Delimitacyjnej Spisko-Orawskiej i głównym negocjatorem przyszłego kształtu granicy polsko-czechosłowackiej. Jako świetny znawca Tatr został najpierw desygnowany przez władze polskie na Komisarza Plebiscytowego dla spraw Spisza i Orawy (1918–1920). Czechosłowacki Komitet Plebiscytowy spisko-orawski pracował pod kierownictwem ks. biskupa Blachy, a rozjemcą był przedstawiciel międzysojuszniczej komisji plebiscytowej. Niestety wstępne ustalenia Komisji Plebiscytowej zostały przekreślone przez Konferencję Ambasadorów, która wydała – żeby posłużyć się określeniem Goetla „fatalny wyrok”, stwarzający także absurd graniczny. *„Na Spiszu odcięto wbrew wszelkim prawom geograficznym, gospodarczym i naturalnym, i również niesłuchanie sztucznie (a bardzo zarazem dokładnie) od terytorium polskiego cały obszar Jaworzyny z Tatrami, oraz wielkie lasy położone na obszarze katastralnym gminy Jurgowa. W tych warunkach nasuwała się z nieprzepartą siłą myśl, że czynnikom, które w kierunku tak sztucznych podziałów oddziaływały nie obce były motywy właściwej wartości terenów wysokogórskich*”. Nie był to rzecz jasna koniec sporu granicznego, ponieważ komisje delimitacyjne mogły wносить zastrzeżenia do Komisji Międzysojuszniczej. W tym czasie, z inicjatywy Piłsudskiego, profesorowi przypadły nowe funkcje państwowe – Komisarza Rządu RP dla delimitacji granicy polsko-czechosłowackiej i Delegata Rządu dla umów granicznych polsko-czechosłowackich. Polska wystąpiła o przyłączenie terytorium całej gminy Lipnica Wielka (Orawy) i odciętej gminy Jurgów, gminy Jaworzyna (Spisz). Sprawa przechodziła kolejno do Konferencji Ambasadorów, Ligi Narodów, Międzynarodowego Trybunału w Hadze.

Dopiero w 1924 roku zapadł wniosek w Genewie, który dawał możliwość kompromisowego ułożenia granicy wraz z zawarciem konwencji turystycznej dla całego obszaru górskiej granicy. Jeszcze w tym samym roku opracowano w Zakopanem projekty konwencji przewidującej utworzenie pogranicznych parków narodowych w Tatrach, Pieninach, na Babiej Górze i na Howerli. Takie rozwiązanie świadczyło o dalekowzrocznym myśleniu profesora Goetla, który w trudnych warunkach, przy oporze strony czechosłowackiej i nieprzychylnym stanowisku opinii międzynarodowej był w stanie przeforsować rozwiązanie, które nie tylko łagodziło zaogniony spór, ale również przyczyniło się do innego, przyszłościowego spojrzenia na znaczenie ochrony przyrody i tworzenie obszarów przyrodniczo chronionych.

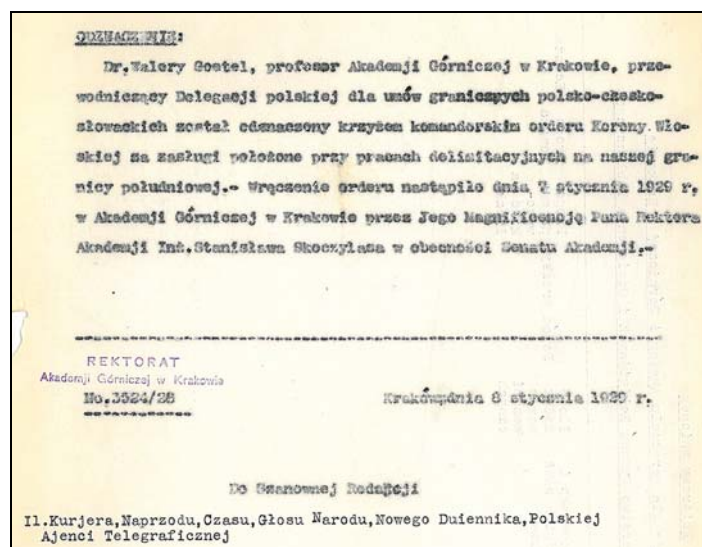

Komisja Kartograficzna Komisji Delimitacyjnej Spisko-Orawskiej,
Zakopane 1924, Walery Goetel (w środku)

W roku 1925 Walery Goetel został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski przez prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego, a dwa lata później Prezydent Czechosłowacji Tomasz Masaryk nadaje mu Order Białego Lwa, najwyższe czechosłowackie odznaczenie państwowe.

Odpis aktu przyznania W. Goetlowi
Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski

Komunikat prasowy dotyczący przyznania W.Goetlowi
Krzyża Komandorskiego Orderu Korony Włoskiej

Początki działalności Związku Nauczycielstwa Polskiego na Akademii Górniczo-Hutniczej przypadają na rok 1945. Jednakże już w okresie międzywojennym żywe były kontakty pracowników Akademii Górniczej ze związkiem m.in. samego prof. Walerego Goetla, który w latach 20. i 30. XX wieku, brał udział w szkoleniach nauczycieli związkowców ZNP i był przychylnie nastawiony do tej organizacji. Z nią zresztą nawiązał współpracę współtworząc tajne nauczanie na terenie Akademii Górniczej w Szkole Górniczo-Mierniczo-Hutniczej na Krzemionkach. Po II wojnie światowej organizacja uczelniania ZNP rozwinęła świadczy o tym fakt, że na początku swej działalności liczba członków wynosiła 450 osób. Kulturowała ona tradycje okresu międzywojnia i pamięć TON. Związani z nią byli rektorzy uczelni m.in. legendarny profesor Walery Goetel czy profesor Roman Ney.

Walery Goetel to najbardziej wyrazista postać, na przykładzie, której można przedstawić związki ówczesnej Akademii Górniczej z Józefem Piłsudskim, choć rzecz jasna w społeczności akademickiej AG można by znaleźć więcej takich osób. Grono profesorskie, pracownicy, absolwenci i studenci Akademii Górniczej brali aktywny udział w tworzeniu nowoczesnego państwa polskiego, scalaniu ziem trzech zaborów zarówno w wymiarze administracyjnym jak i przede wszystkim infrastrukturalnym. Akademia Górnicza, będąca kuźnią kadr dla polskiego przemysłu wykształciła również dla ojczyzny szereg patriotów, którzy mieli w przyszłości również czynnie stanąć w obronie jej granic.

61

stosunków petenta zmer dyr. Drodowskiego.

a) Kurs język niemiecki w zakresie filologii
 i roboty poro. rozpoczął się staraniem Oguska
 w dniu 10/II. br. wykładają kol. Policht i Sere-
 dyński 3 razy w tygodniu po 2 godz. w sali
 zys. gym. IV. Na kurs porożona presento 30
 frankowców (kol.)

b) staraniem Sekcji geogr. Oguska rozpoczęły
 się w dniu 17/II. br. wykłady z geologii prof.
 Goetla w Instytucie univ. Univ. Jagiel. Wy-
 kłady odbywają się co czwartku od 6-8, zapisa-
 to się presento 30 słuchaczy

c) w sprawie podwyższenia Podatku Drogowania
 uogo dla emulowanych i rewiduano uciążliwej
 do Rady rob. kraj.

d) w dniu 20/II. 1921. urocz. Dni Sekcja Donyłowa
 na pogrzeb prof. Józefa Oguska z Donył p. Rosoga
 i edukacji. O wychowaniu obywatelskim i charyz-

4. Sekcja wycieczkowa i metod. geograf.
 Staraniem Sekcji wycieczkowej oraz Sekcji metod. geograficz-
 nej wygłosi dnia 1. kwietnia 1925. prof. Dr. Władysław Szafer, Pr-
 zes Państw. Rady Ochrony Przyrody w Polsce odczyt
 " Postulat ochrony przyrody w szkole powszechnej "

Dnia 8. kwietnia wygłosi Dr. W. Goetel, Prof. Akad. Górniczej w Kr-
 kowie odczyt: " O parkach narodowych w Polsce "

Obydwa odczyty bogato ilustrowane przeźrocami odbędą się w szko-
 le powszech. im. św. Florjana /ul. Szlak 5/ punktualnie o godz. 18.
 Wstęp wolny.

Ze względu na aktualność tematów i ze względu na osoby pre-
 legentów zwracamy się z gorącym apelem do najszerszych rzesz
 Koleżanek i Kolegów, by tężnym jawieniem się na sali zamani-
 towali swe sympatje dla idei ochrony przyrody.

5. Dziury Sekcji rysunkowej.
 Donosimy, że przewodniczący Kol. Sereżyński Leon udziela in-
 formacji w piątki od godz. 5 - 6 /17-18f.

Strony informujące o współpracy profesora Walerego Gotela z ZNP
 w okresie międzywojennym. Archiwum ZNP Zarząd Okręgu Małopolskiego Kraków

Bez wątpienia na rozwój przedwojennej Akademii miał wpływ fakt, że była ona od samego początku wspierana przez najpierw Naczelnika Państwa, a później Marszałka Polski – Józefa Piłsudskiego, stanowiąc jego „oczko w głowie”.

Opracował dr inż. Adam Ryś

Przy opracowaniu wykorzystano następujące pozycje:

Garlicki A.: *Józef Piłsudski 1867–1935*, Czytelnik, Warszawa 1988

Sieński H.: *Krakowskie ślady marszałka Józefa Piłsudskiego*, Biuletyn AGH, grudzień 2012

Siwik A., Artymiak R, Kwiek J.: *Podjmując rozpoczęte dzieło... Akademia Górnicza 1919–1939*, Wydawnictwa AGH, Kraków 2014

Smyczyńska L.: *Profesor Walery Goetel: geolog, dydaktyk, społecznik (1889–1972)*, Wydawnictwo Stronnictwa Demokratycznego Epoka, Warszawa 1984

II. Marszałek Józef Piłsudski a Związek Nauczycielstwa Polskiego

Józef Piłsudski już przed I wojną światową, a więc u zarania ZNP miał kontakty z twórcami tej organizacji. W roku 1913 brał udział w kursach szkoleniowych dla nauczycieli związkowych jako wykładowca. Następnie w czasie wojny Związek wspierał legiony m.in. finansowo (uchwalono dobrowolną składkę w wysokości w 2% pensji nauczycielskiej na potrzeby polskiego wojska) oraz poprzez licznych ochotników. W okresie walki o granice państwa 1918–1921 prezes Stanisław Nowak wraz z zarządem przekazał fundusze Związku na wsparcie wysiłku zbrojnego. W maju 1921 roku marszałek Józef Piłsudski został honorowym członkiem Związku z numerem czwartym legitymacji. W II Rzeczypospolitej organizacja wspierała działania naczelnika państwa, a potem marszałka. Z wielkim żalem jak cały naród ZNP przyjęło zgon twórcy niepodległej Polski.

Liczni członkowie Związku oraz oficjalna delegacja uczestniczyli w uroczystościach żałobnych i pogrzebowych. Na tą okoliczność organizowano specjalne uroczystości w ramach Związku tak aby pamięć marszałka w szeregach związkowych była kultywowana. Związek zaangażował się w budowę „Kopca Piłsudskiego” i wiele innych inicjatyw upamiętniających osobę marszałka. W 1937 roku honorowym członkiem ZNP została wdowa Aleksandra Piłsudska.

W lutym 2016 roku za swe zasługi w propagowaniu pamięci i idei Józefa Piłsudskiego, Związek otrzymał na ręce prezesa Sławomira Broniarza, podczas uroczystości kończących 110-lecie ZNP w Gdańsku, Złoty Krzyż Honorowy Związku Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej.

Pamiątkowa płaskorzeźba Marszałka Józef Piłsudskiego.
Archiwum ZNP Zarząd Okręgu Małopolskiego

Medal okolicznościowy wybity na pamiątkę 10. rocznicy
zwycięstwa w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r.
Archiwum prywatne dr. Piotra Wierzbickiego

Następna fotografia przedstawia zdjęcie pamiątkowe z nauczycielskiego kursu społeczno naukowego we Lwowie przeprowadzonego dla Ogniska Krajowego Związku Nauczycielstwa Ludowego w 1913 roku. Jednym z wykładawców był Józef Piłsudski mający wykłady o powstaniu styczniowym 1863–1864 (siedzi trzeci od

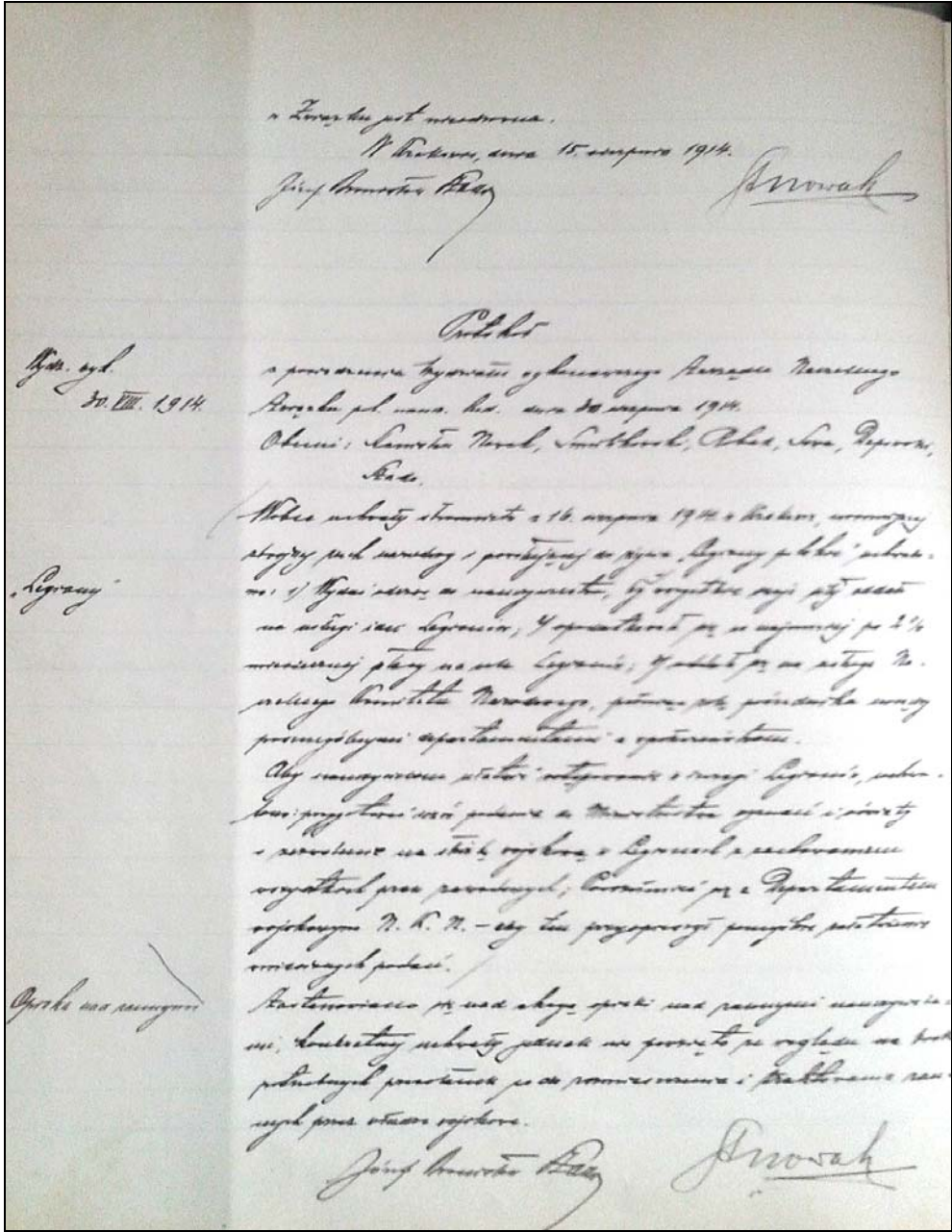
lewej) i wiceprezes związku Julian Smulikowski (siedzi pierwszy od prawej), który prywatnie był w dobrych kontaktach z przyszłym marszałkiem.

Zdjęcie z nauczycielskiego kursu społeczno naukowego we Lwowie
Ogniska Krajowego Związku Nauczycielstwa Ludowego we Lwowie (1913).
Archiwum Zarządu Głównego ZNP w Warszawie

Dalej przedstawiono karty z protokołów posiedzeń Naczelnego Zarządu Krajowego Związku Nauczycielstwa Ludowego z 30 VII 1914, 15 VIII 1914 i 7 XII 1918 roku. Na dwóch pierwszych odnajdziemy informacje o poparciu legionów i walki o niepodległość wraz z konkretnymi kwotami wsparcia dla tych działań wygospodarowanych przez organizację związkową, z kolei na dwóch kolejnych kartach z 1918 roku widnieją słowa poparcia dla odrodzonego rządu i deklaracje. Wymienione są też konkretne działania zmierzające do wsparcia niepodległości kraju.

W maju 1921 roku przyznano marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu honorowego członkostwa w Związku (patrz: fragment rękopisu). Jest to informacja z posiedzenia sprawozdawczego Zarządu Ogniska Związku Nauczycielstwa Polskiego Szkół Powszechnych, które odbyło się 4 czerwca 1921 r. przy Rynku Głównym 29 w Krakowie.

Księga Protokołów z posiedzeń Naczelnego Zarządu Krajowego Związku Nauczycielstwo Ludowego Galicji i Wydziału Wykonawczego z lat 1911-1919.
Archiwum ZNP Zarząd Okręgu Małopolskiego Kraków

sem Konstytucyjny w niepodległej Polsce; sta-
wia wniosek, aby Związek wysłał na sesję anor-
malną sejmku nota i życzenia. Wniosek uchwa-
lono. Nauczycielstwo ma w sejmie 14 przedsta-
wicieli z tego 4 z byłego rządu austriackiego.
Wszyscy oni mają, wamiarac międzypartyjny
klub nauczycieli: Pol. Prostelesta, stawia wnio-
sek, aby do tego klubu posłom wysłać depeszę
z życzeniami owocnej pracy dla narodu oświa-
ty i nauczycielstwa. Wniosek uchwalono.

Pomocnik Klub będzie potrzebował statego
referenta, któryby przygotowywał potrzebne
materiały i objął pracę biurową, prez. No-
wał stawia wniosek, aby powierzyć tę pra-
cę Pol. Urbanowskiemu. Gdy jednak nie ma-
my jeszcze dostatecznych danych co do or-
ganizacyi Klubu i jego funduszoń, Wydział
upoważnia prezydium, aby webrato mate-
ryały w tej sprawie i przedłożyło następ-
nemu posiedzeniu.

II. Sprawa wyposazenia nauczycielstwa.
Na interpelacyę Pol. Szady w sprawie obie-
canych przez P. L. L. dodatków drożek ma-
nych, których dotychczas nie wyasygnowano,
odpowiada prez. Nowak, że dnia 30. m. de-
putacya Związku była u ministra oświaty,
który przybył do Krakowa i przedstawiła
mu sprawę strajku stan obecny, sprawę

*Jako pierwszy referentabrał głos Dyr.
Drozdowski. Wypunktował on nierzytkę cześć,
jaka, okazywała nauczycielstwo związkowe.
Prezesa A. Chwałkowi i podniósł najżywo-
tyerniejszy moment na zjeździe delegatów
którym było naniemowanie Nauczelnika Państwa
Józefa Piłsudskiego honorowym członkiem
Związku.*

Księga Protokołów Zarządu Ogniska
Związku Nauczycielstwa Polskiego Szkół Powszechnych z lat 1920–1922.
Archiwum ZNP Zarząd Okręgu Małopolskiego Kraków

Pierwsze posiedzenie Rady Naukowej Wychowania Fizycznego 15.02.1927 r.
Archiwum Zarządu Głównego ZNP w Warszawie

Powyżej znajduje się fotografia z pierwszego posiedzenia Rady Naukowej Wychowania Fizycznego, które odbyło się 15 II 1927 roku w Warszawie w Belwederze. Uchwycono tu moment, kiedy po referacie płk. Kilińskiego podjęto uchwałę

o powołaniu Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego (Dziś Akademia Wychowania Fizycznego na Bielanych). Wśród osób biorących udział w tym posiedzeniu jest wiceprezes ZNP Julian Smulikowski siedzący w centrum obok Józefa Piłsudskiego po prawej stronie. Jest dowód jak ważne miejsce w działaniach oświatowych rządu miał Związek.

stałycość pocztowa kapitałowa ryczałtem.

ROK V. (XV). WARSZAWA, 30 CZERWCA 1921. Nr 10—12.

Głos Nauczycielski

Organ Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych

<p>Całkowicie Związku otrzymują „Głos Naucz.” bezpłatnie. Adres Ekspedycji: Kraków, Rynek Główny 29. Telefon 3550.</p>	<p>Wydobrze 15 i 20 każdego miesiąca oprócz lipca i sierpnia. Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Marszałkowska Nr 123. Telefon Nr 269 06.</p>	<p>Ceny ogłoszeń: Cała strona 4500 mk., 1/2 str. 2400 mk., 1/4 str. 1200 mk., 1/8 str. 600 mk., 1/16 str. 300 mk. Wiersz pełny (połączony) 40 wiersz.</p>
--	--	---

Wydawca: Związek Pol. Naucz. Szkół Powszechnych. Konto czekowe Pocztowe Kasy Oszczędności Nr 315.

Józef Piłsudski członkiem honorowym Związku.

Tzeci Zjazd delegatów Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych mianował Józefa Piłsudskiego członkiem honorowym Związku. Stało się to jednogłośnie wśród bucznego aplauzu i entuzjazmu na wniosek Ogniska Łowickiego. Z nastroju, z jakim ten wniosek został przyjęty, wycytałby każdy z obecnych, że nie był to jedynie akt narzucającej się powinności obywatelskiej wobec zwierzchnika państwa, lecz szczerzy, nieustraszonego wybuch duszy nauczycielskiej, jej bold i uniesienie wobec wielkiego nauczyciela narodu, wyraz wdzięczności za czyn, prawdę i wielkie wartości duchowe, czerpane z otwartej księgi Jego żywota.

Nauczyciel polski nito nurek w głębinach dusz młodzieńców szakający perel, nito budowniczy kładący fundamenty pod gmach kultury polskiej, nito górnik dobywający światło i ciepło rozświetla drogę swej pracy i powołania, kształtuje nowe jestestwa, wzorem i przykładem Józefa Piłsudskiego, jakby jasną gwiazdą wiedziony. Ani go zmylił, ani rwiędzie jego myśli pedagogiczną ta gwiazda. Wskazuje mu, że należy mierzyć siły na zamiary, gdy przebiegnie historię żywota Piłsudskiego i uprzytomni sobie i młodzieży jego działalność w podziemiach i zapasy z potężnym charakterem o wolność i niezależność narodu. Wzięcie, Sybir, katoga, doła wiecznie ściganego przez ślepaczy tulacza, bez dachu i mieszkania, urąganie małym środkami niezlomnym — jakby się zdawało — potęgą świata — oparcie się o drobną garść pracującego ludu w walce z Goliatem tyranji i ucisku, przebijanie się wśród wrogiej niechęci lub cieniowej obojętności współczesników ku szczytom poświęcenia i ofiary dla Polski, ów rasie polskiej właściwy tożsamyż czyn — oto przewspaniały materiał i przeda-dowy kruszec dla rzeźbiarza dusz, nauczyciela polskiego.

Czyn Piłsudskiego wzbogacił naród polski znacznie, wzmocnił i powiększył wiarę w nie-spożyte jego siły i moc, rodzącą się w jego własnych nurtach i głębi, rozprzestrzeniły słońce idei na dalekie widnokręgi.

liet to nowych organizmów rozpoczęło życie naturalny na drogę, ku idealowi wiodącą.

Sięgnąć do najtajniejszych ukrytych sił w narodzie, wydobyć zeń iskrę siły i wielkości, sta-rycz w jego świadomości potęgę mocy własnej — było zadaniem i dopełnieniem celu Józefa Piłsudskiego.

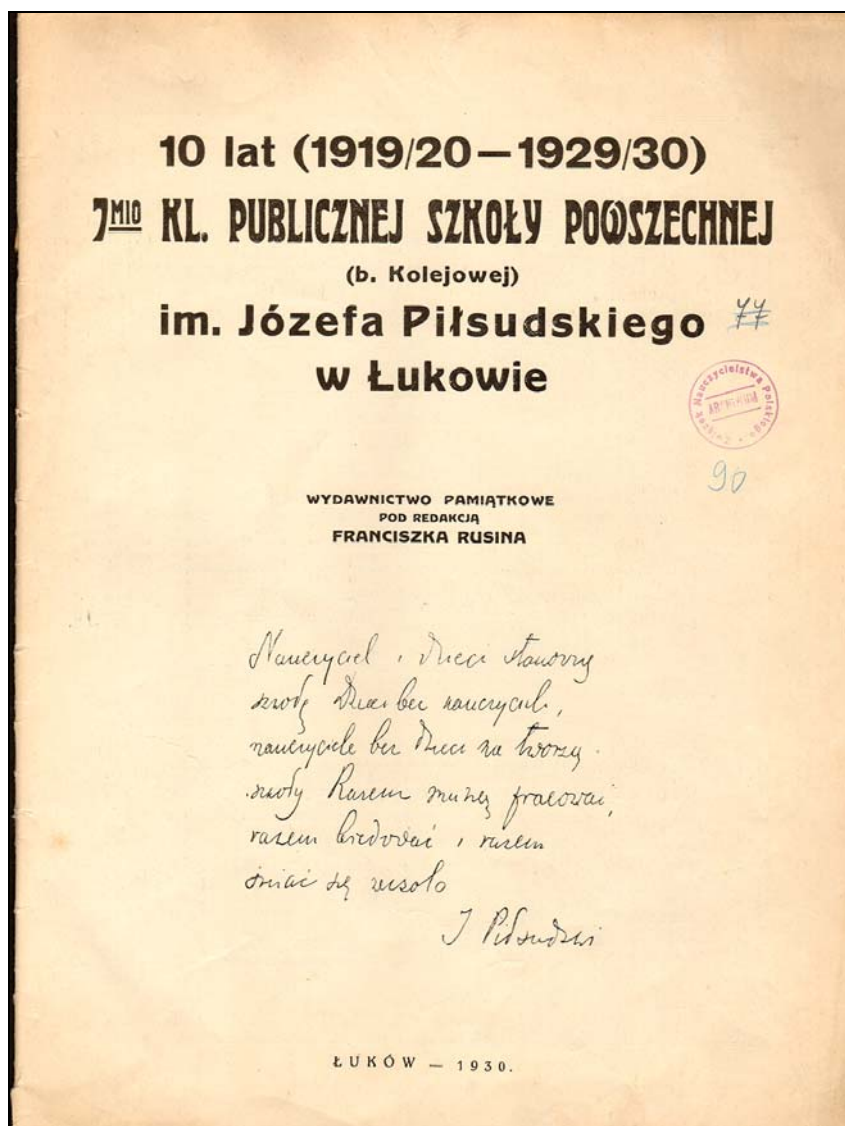
Z nieoczekanej bryły wykwa nauczyciel polski kształt i obraz obywatela; lietz ofiary, nadziei pokłada społeczeństwo w swojej młodzieży, na niej buduje całą swoją przyszłość, w niej widzi zawartość tajemniczej zagadki, słonecznego jutra. Udachowiony wychowawca potęgą magne-tycznej siły jak Mojżesz ze skały — wydobędzie jassy, przekosztowny źródł, ową wiecznie gor-jącą, niezniszczalną dątkość ku jutrzeń, ku doskonałości...

Zdrowy duch narodu, jak barwny, woniejący ogród wyrósł moze na polkadzie otywczych, ty-wych, wiecznotrawnych szosów — na ciężkiej nie-złomnej woli, opartej o czyn, zbiorowy czyn i wysiłek.

Kraczym żalom, smutkom, bładaniom, zalamy-waniem rąk, ugódzie i słabości — przeciwa-wiś Komendant strzelców zdecydowaną wolę, hart i bezwzględność wobec wroga, i gdy niektórzy przegryzieni psychologią niewolnika wkładali głow-ę w obroteż wrażeń bez zastrzeżeń, on zaklął twórczość rodzimą i tworzył cada, własną sięż zbrojną, własne znamiona państwowości, cud nad Wisłą, utrwał i krzepił podawaliny wyzwolonej Ojczyzny.

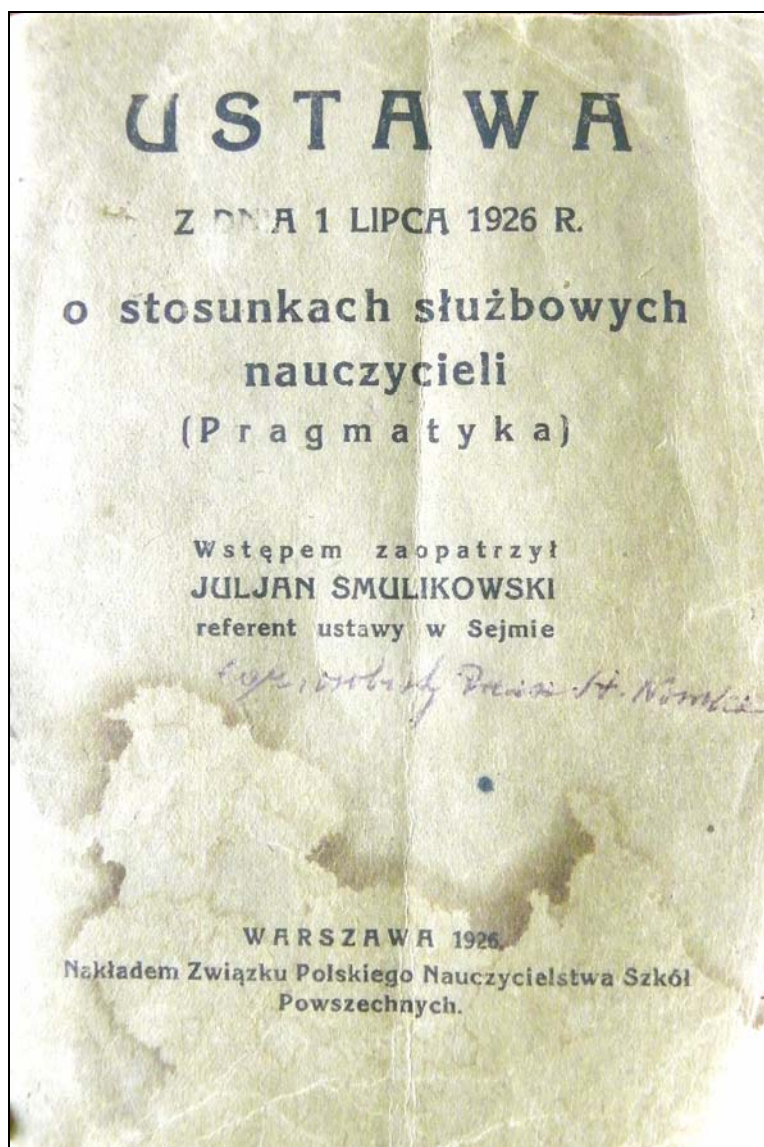
Zywa tradycja najjaśniejszych kart historii na-rodz, szaleństwo przeczognomych zamiarów ku ocaleniu wolności, bezwzględna miłość, ofiara i poświęcenie, wiara we własne siły narodu, wola, twórczość i codzienne czyny w budownictwie pa-ństwa — wszystkie owe obywatelskie i duchowe wartości, nieodkryzione wzory i przykłady żywota nauczyciela narodu — hazały trzeciemu Zjazdowi delegatów mianować Józefa Piłsudskiego człon-kiem honorowym Związku Polskiego Nauczyciel-stwa Szkół Powszechnych.

Strona tytułowa Głosu Nauczycielskiego – organu ZNP informująca o nadaniu honorowego członkostwa ZNP Józefowi Piłsudskiemu. Archiwum Internetowe Głosu Nauczycielskiego

Pierwsza strona Jubileuszowego Wydawnictwa Pamiątkowego z autografem Marszałka. Archiwum Zarządu Głównego ZNP w Warszawie

Pierwsza strona wydawnictwa pamiątkowego Siedmioklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej (b. Kolejowej) im. Józefa Piłsudskiego, która była prowadzona przez ZNP z odręcznie napisanym cytatem marszałka „**Nauczyciel i dzieci stworzy szkołę. Dzieci bez nauczycieli, nauczyciele bez dzieci nie tworzą szkoły. Razem muszą pracować, razem biedować i razem śmiać się wesoło**” J. Piłsudski.

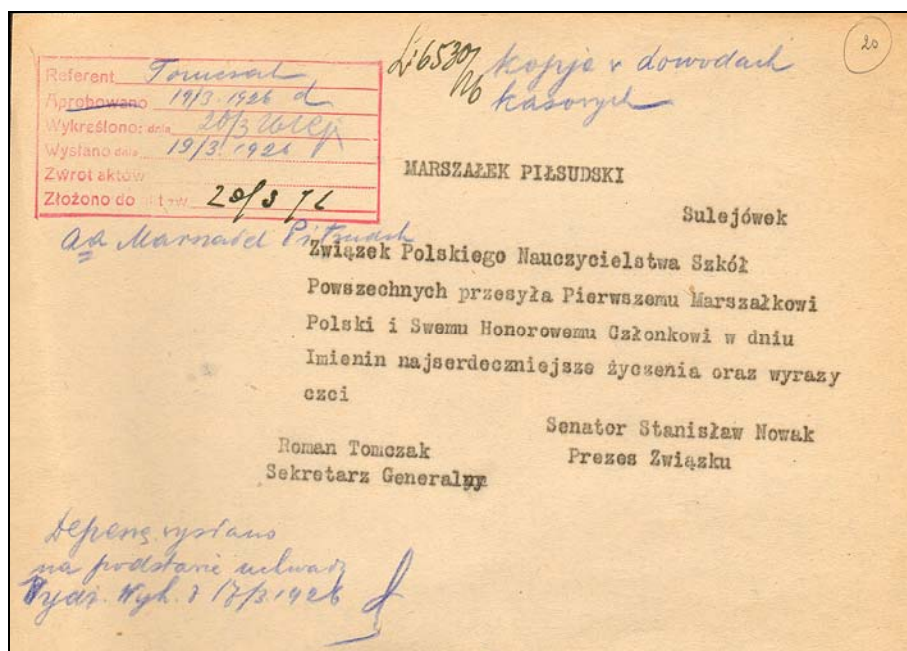
Pragmatyka nauczycielska z 1926 r., autorstwa Juliana Smulikowskiego wiceprezesa ZNP, można ją nazwać pierwszą Kartą Nauczycielską, która uchwalono dzięki wsparciu Marszałka Józefa Piłsudskiego – egzemplarz prywatny S. Nowaka.
Archiwum ZNP Zarząd Okręgu Małopolskiego Kraków

W latach 1918–1935 Związek współpracował z Józefem Piłsudskim na rzecz rozwoju Niepodległej. W 1919 roku poparł on pierwszą ustawę autorstwa Juliana Smulikowskiego wprowadzającą obowiązek kształcenia w Wojsku Polskim. Bez

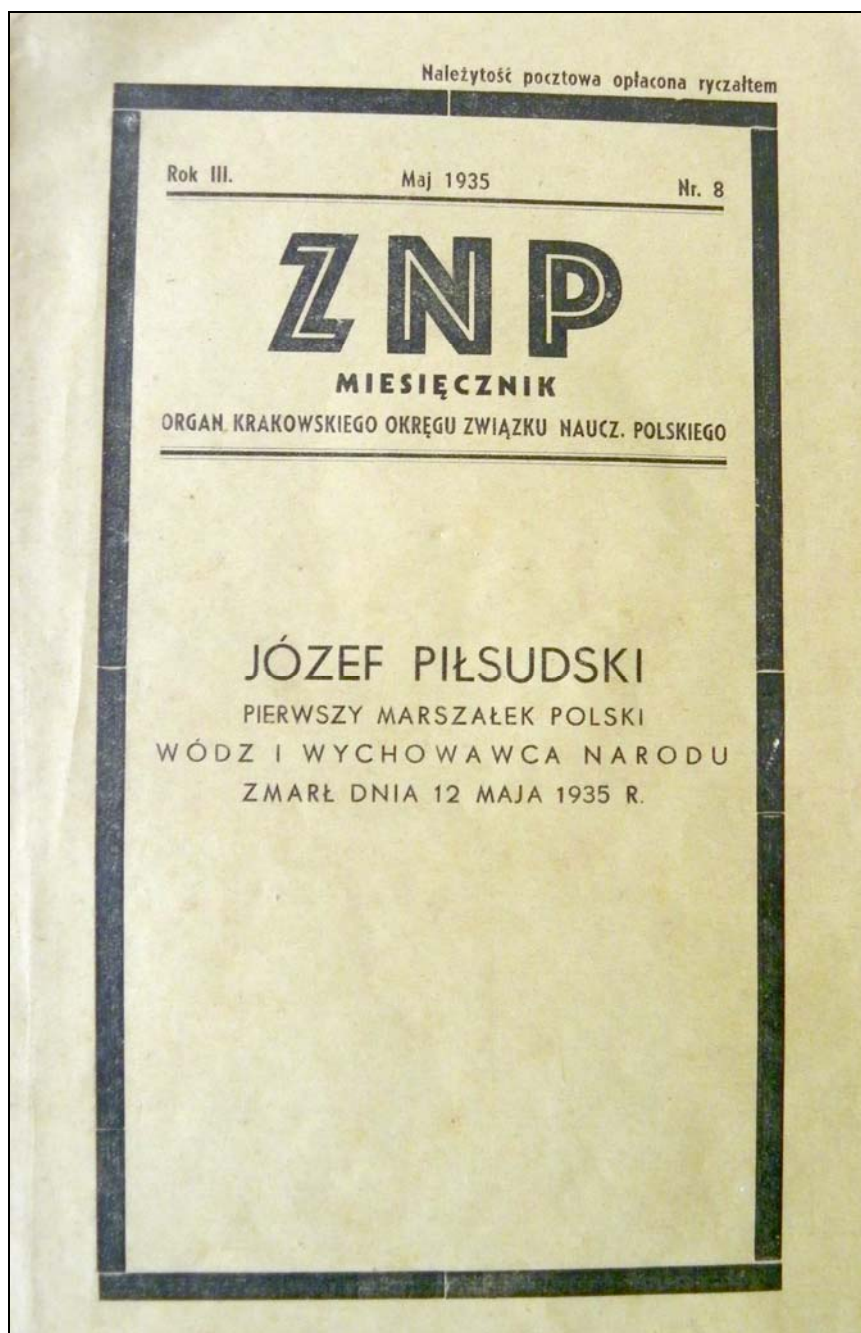
pomocy Piłsudskiego nie udało się też wprowadzić w życie pierwszej pragmatyki nauczycielskiej w 1926 r., która regulowała stosunki służbowe nauczycieli i stanowiła pierwszy tego typu akt prawny w historii Polski; jej autorem był także wiceprezes Smulikowski. Można ją niewątpliwie nazwać prekursorką Karty Nauczyciela, której powszechna idea została sformułowana w roku 1946 na Konferencji w Paryżu, a proklamowana w 1954 roku jako „Międzynarodowa Karta Nauczyciela“.

W powojennej Polsce Karta Nauczyciela została uchwalona we współpracy z ZNP dopiero w 1982 roku ale jej początków należy upatrywać w 1926 roku i współpracy Juliana Smulikowskiego z J. Piłsudskim.

Związek miał też swój udział w powołaniu do życia Akademii Wychowani Fizycznego na Bielanach w 1927 roku później nazwanej imieniem Marszałka. W 1932 roku ZNP wsparł również reformę szkolnictwa ministra Janusz Jędrzejewicza z 1932 roku wprowadzającą obowiązek szkolny oraz podział na szkołę powszechną, gimnazjum i liceum.

Życzenia imieninowe z 1926 r. od całego Związku dla honorowego członka marszałka Józefa Piłsudskiego, składa prezes Stanisław Nowak. Archiwum Zarządu Głównego ZNP w Warszawie

Strona tytułowa „ZNP Miesięcznika” z maja 1935 r.
z informacją o śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego.
Archiwum ZNP Zarząd Okręgu Małopolskiego Kraków

Telegram

Nr. 17

Związek Nauczycielstwa Polskiego

Warszawa

Przyjeto dn. / 1933
godz. min.
z
Podpis

Przewód Nr. 1005
Uwagi służbowe:

181 00#9302 14381 66 17 1040- dn. / godz. min.

= Nauczycielstwo powiat nowosądeckiego zebrane na nadzwyczajnym zebraniu oeniska i oddziału powiat z w nauczycielstwa pol w dniu 16 b m po odczytaniu orędzia p prezydenta uczcilo 1 minutem milczeniem uroczysta chwila oddaja holdu cieniem wielkiego polska wychowawcy i wodza narodu pierwszego marszałka polski s p Jozefa Pilsudskiego przyrzekajac zarazem pozostac wiernym tak w zyciu jak w pracy ideologii marszałka

Telegram

Nr. 37

Związek Nauczycielstwa Polskiego

Warszawa

Przyjeto dn. / 1933
godz. min.
z
Podpis

Przewód 1005
Uwagi służbowe:

+ 34 stararies slaska 2 60/58 16 8/40 = godz. min.

członkowie związku nauczycielstwa polskiego oeniska pszczyna pożrezeni w bezmiernym bolu i zalobie spowodu zgonu pierwszego marszałka polski Jozefa Pilsudskiego składaja na rece pana prezydenta rzeczypospolitej wyrazy najbolebszego holdu dla niesmiertelnej pamieci zesatego wodca i nauczyciela oraz zapewnienie najusilniejszej pracy nad urzeczywistnieniem idei i wskazan wielkiego zmarlego = zarząd oeniska związku : nauczycielstwa polskiego w pszczyne

Telegram

Nr. 27

Związek Nauczycielstwa Polskiego

Warszawa

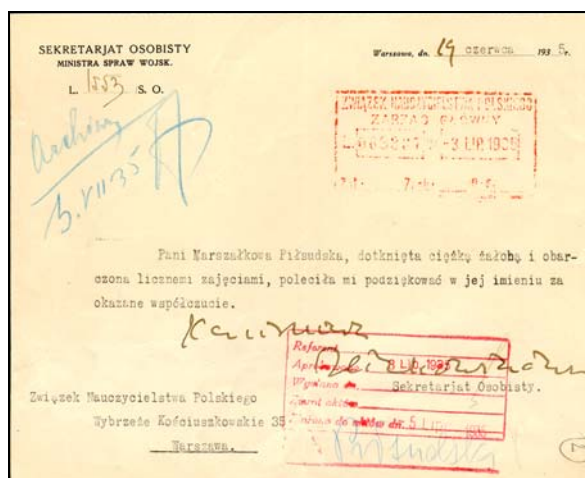
Przyjeto dn. / 1933
godz. min.
z
Podpis

Przewód 1002
Uwagi służbowe:

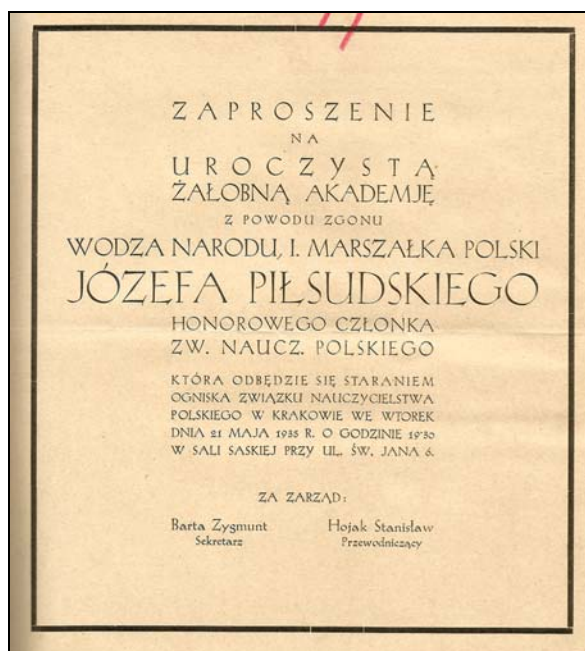
167/18 krakow t 48/2 38 18 18 = godz. min.

nauczycielstwo powiatu wyslenskiego zjednoczone w związku nauczycielstwa polskiego taczy sie w bolu z calym narodem z powodu zgonu wskrzesiciela budowniczego i wodza polski marszałka Jozefa Pilsuskiego = przewodniczacy stanislaw goraczko

Kondolencje i telegramy z kondolencjami z powodu zgonu marszałka Józefa Piłsudskiego z różnych ognisk ZNP np. z Nowego Sącza, Tarnowa, Starej Wsi Śląskiej, powiatu myślenickiego, Zduńskiej Woli czy Pszczyny. Archiwum Zarządu Głównego ZNP w Warszawie

Podziękowania Marszałkowej Piłsudskiej złożone za pośrednictwem Sekretariatu Ministerstwa Spraw Wojskowych na ręce Zarządu Głównego ZNP w Warszawie za kondolencję nadchodzącą od członków ZNP w całej Polsce. Archiwum Zarządu Głównego ZNP w Warszawie

Zaproszenie na uroczystą żałobną akademię ku czci marszałka Józefa Piłsudskiego honorowego członka ZNP. Księga Komunikatów i okólników Oddziału Grodzkiego ZNP w Krakowie lata 1934–1936. Archiwum ZNP Zarząd Okręgu Małopolskiego

102

/ w. Fin.

9 października

5

96054

Do

KOMITETU BUDOWY KOPCA
MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

w m i e j s c u.

A. Ferenczyński

W związku z przekazaną w dniu dzisiejszym kwotą z $\text{\k} 620.83$
na konto P.K.O. Nr. 444 - podajemy wykaz ofiarodawców :

5.kl.szkola powsz. w Przyborowie, pta Jeleśnia	2.40 z \k
Samorząd szkolny uczniów IV kl. szk.powsz.w Pacynie pta Zychlin	1.68
Ognisko Związku N.P. Rawa Ruska	65.30
" " " Mikulicze, siedz.w Sielcu	10.-
Personel Szkoły powsz.im.Mich.Mościckiej,Nr.49	25.50
klasa VI b. " " " " "	7.50
" I " " " " "	1.40
Ognisko Nauczycielskie Z.N.P. Lubień	21.-
" " " Grybów	50.-
" " " Kańczuga	59.80
Szkoła Powszechna Nr. 30 Warszawa	40.-
Ognisko Nauczycielskie Z.N.P. Zabrodzie	8.00
" " " Płock	107.25
" " " Oweżary	9.00
" " " Ręczno gm.	43.50
Forębski Stanisław	8.00
Ognisko Nauczycielskie Z.N.P. wilanów	44.30
" " " Sierpe	14.00
Szkoła Powszechna w Szawkowie	42.10
Ognisko Nauczycielskie Z.N.P. Grybów	36.50
Patronat kl.VI a szk.powsz.żyd. w Borysławiu	10.00
Ognisko Nauczycielskie Z.N.P. Brany	11.60

R a z e m

620.83 z \k

9 Paź 1935
 9 PAZ 1935
 9 października 1935

Z poważaniem

a.a. Piłsudski
/H. Zejdlerowa /

Przew.Wydz.Finans.

Referent

/P.Podurgiel/

Informacja do wiadomości Komitetu Budowy Kopca Józefa Piłsudskiego
 od Zarządu Głównego ZNP z wykazem ognisk z ilością pieniędzy,
 jakie przekazały one budowę kopca Marszałka Piłsudskiego.
 Archiwum Zarządu Głównego ZNP

Wzór Nr. 3 B
Z. N. P.
Odcinek A.

na Kopiec Piłsudskiego w Krakowie

Ognisko *Gostyni*
Oddział *Gostyni*
powiat *Gostyni*

**Lista składek członkowskich na rzecz Zarządu Głównego
Związku Nauczycielstwa Polskiego
za miesiąc _____ 193 r.**

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ CZŁONKA (w porządku alfabetycznym)	Składka bieżąca		Składki zaległe		Razem	ZARZĄD GŁÓWNY U W A G I L 991454 2 PAZ 1935
		Zł.	gr.	Zł.	gr.		
Z przeniesienia							
1.	Baranowski Hela	1	-				
2.	Baranowski Józef	1	-				
3.	Bielówna Janina	-	50				
4.	Goliński Jan	-	25				
5.	Golińska Janina	-	25				
6.	Kotowski Jan	-	25				
7.	Pietrak Tomasz	-	25				
8.	Szymoniak Jan	-	25				
9.	Mestfalewska Anna	-	25				
10.	Malejkówna Janina	-	25				
11.	Ciesiońska Maria	-	50				
12.	Ciesiońska Roman	-	50				
13.	Busz Franciszek	-	50				
14.	Dworaczek Jan	-	50				
15.	Gatka Feliks	1	-				
16.	Kacmarek Jan	-	50				
17.	Karwiczek Jan	-	50				
18.	Kordziński Karol	1	-				
19.	Kosiński Jan	1	-				
20.	Krzyżwicki Jan	1	-				
21.	Kalskowska Hela	1	-				
22.	Marusz Mirosław	-	50				
23.	Olchowski Florian	-	50				
24.	Pokalski Tadeusz	-	50				
	do przeniesienia		13 75				

90 Sp. Tek. W-X/35

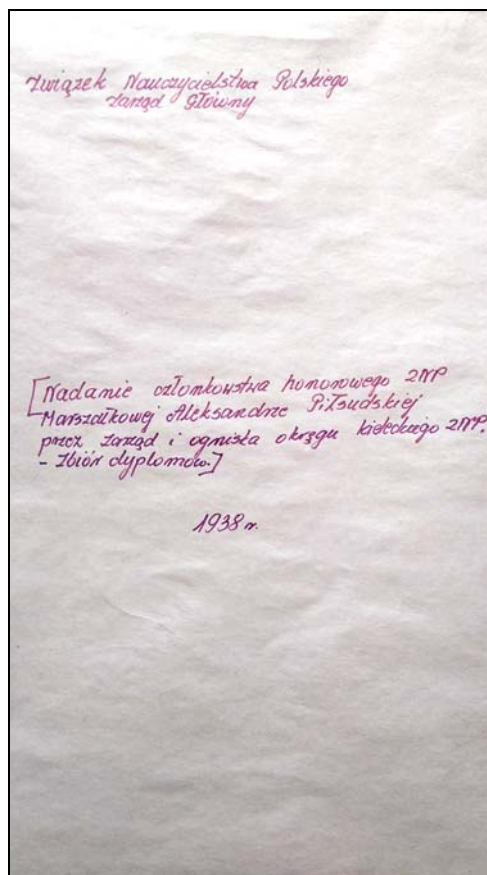
21. 10. 20

5 LIŚ 1935

Lista składek członków ZNP Ogniska w Gostyniu na Kopiec Piłsudskiego w Krakowie, Archiwum Zarządu Głównego ZNP w Warszawie

Potwierdzenie przez Komitet Budowy Kopca Józefa Piłsudskiego na Sowińcu w Krakowie odbioru kwoty 258 zł i 30 gr od pracowników Zarządu Głównego ZNP w Warszawie na budowę kopca

Oprawa archiwalna albumu i jedna z kart ozdobnego albumu pamiątkowego z podpisami członków ZNP Okręgu Kieleckiego z października 1937 r., który potwierdza uroczyste nadanie Aleksandrze Piłsudskiej wdowie po marszałku honorowego członkostwa Związku Nauczycielstwa Polskiego. Archiwum Zarządu Głównego ZNP w Warszawie

Fragment z przemówienie Marszałka Józefa Piłsudskiego na IV Zjeździe Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych (ZPNP) w dniu 10 września 1923 r.

„Szanowne Panie i Szanowni Panowie!

Dziękuję za serdeczne przyjęcie i za te szczerze serdeczne słowa, z którymi w imieniu waszem zwrócił się do mnie Przewodniczący. Stanęliście Sz. Panowie i Sz. Panie do pracy odrodzeni w odrodzonej Polsce, do pracy odrodzenia serc, odrodzenia dusz, które w niewoli plugawiły i w niewoli nieraz nikczemniały. Odradzać dusze ludzkie, zmienić człowieka, zrobić go lepszym, zrobić go wyższym, zrobić go potężniejszym

i silniejszym, to jest wasze zadanie. Obok pracy wojskowej, która byt nasz utrwała, utrwała swą krwią, jesteście tymi, którzy w prawdziwym odrodzeniu Polski i odrodzeniu człowieka polskiego macie największe prawo do zasługi. Życie Wasze płynęło w tej samej ciężkiej pracy w jakiej płynęło życie żołnierskie. Życzyć Wam jedynie mogę, dziękując za przyjęcie, abyście w tej pracy mieli szczęście i powodzenie, aby te dzieci, które przez Wasze nauczycielskie ręce przechodzą o Was tak serdecznie wspominały, jak chcecie łaskawie o mnie i pracy mojej wspominać [...]”.

Cyt. za Szkice z dziejów Związku Nauczycielstwa Polskiego, Warszawa 1939.

Złoty Krzyż Honorowy Związku Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej nadany ZNP w Gdańsku w lutym 2016 r. i przekazany na ręce prezesa Sławomira Broniarza. Archiwum ZNP Zarząd Okręgu Pomorskiego w Gdańsku

Konto czekowe P. K. O. 435.

Należność pocztowa zapłacona ryczałtem.

GŁOS NAUCZYCIELSKI

Tygodnik

Centralny organ Związku Nauczycielstwa Polskiego

REDAGUJE KOMITET

ROK XVII (XXVII) № 25-26

Warszawa, 19 marca 1933 r.

O wielkości i kulcie dla wielkości.

Uroczystości imieninowe na cześć Marszałka Józefa Piłsudskiego dają nam sposobność do uświadomienia sobie istoty wielkości i bohaterstwa.

Wielki człowiek nigdy nie był i nie jest wyrazicielem przeciętności swego pokolenia, nigdy nie reprezentuje tego, co stanowi szarą i codzienną w życiu jego współczesnych.

Nikt nie stał się wielkim przez to, że się ludzie zmówili nazywać go wielkim, ponieważ laskawie schlebiali ich próżności, filisterstwu i małostkowości i był wyrazem ich dążenia do świętego spokoju i błędnego wywczasu.

Tytuł do wielkości zdobywa się w walce, trudzie i znoju.

Ten został wielkim w narodzie, kto umiał zeń wyrzesać największą sumę energii i dźwignąć go na wyższy szczebel rozwoju.

Wielki człowiek prawie zawsze przeciwstawia się inercji ogółu, walczy z jego apatją i niechęcią

do śmiałych przedsięwzięć dziejowych, albowiem ogół lubi święcić triumfy, lecz nie lubi pracować dla triumfów, lubi wyniki zwycięstwa, lecz nie lubi trudu zwyciężania, a wiemy przecież, że zwycięstwo jest nie do pomyslenia bez wysiłku, zaparcia się i ofiary.

Dlatego też wielcy ludzie zawsze mieli przeciwko sobie tłumy „zjadaczy chleba” i wielkość swą zadokumentowali nieczem innem, jak tylko tem, że, widząc lepiej i dalej, potrafili dokonać wielkich, pomnych, zbawienych dla potomności dzieł, pokonywając krótkowidztwo, bezwład i gnuśność swego środowiska, łamiąc spotykane na drodze przeszkody, usuwając pchnięciem swej woli wszelkie piętrzące się przed ni-

Strona tytułowa Głosu Nauczycielskiego – organu ZNP z lat 30. XX wieku poświęcone pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego, Archiwum Internetowe Głosu Nauczycielskiego: <http://www.glos.pl/node/19687>

98100
ROK XIX-XXIX - WARSZAWA - 17 MARCA - 1935 R. 23
Nr.

GŁOS NAUCZYCIELSKI

TYGODNIK ■ ORGAN ZWIĄZKU NAUCZYCIEL
STWA POLSKIEGO ■ POSWIĘCONY SPRAWOM
SZKOLNICTWA I ZAWODU NAUCZYCIELSKIEGO

KONTO CZEKOWE P.K.O. 435

CHYLĄ SIĘ SZTANDARY

ŚWIĘTO PO CALEJ POLONJI — W KRAJU I ZA MORZEM, WSZĘDZIE, GDZIE
ROZSIADŁO SIĘ JAKIEKOLWIEK NASZE SKUPISKO.

ZEWSZĄD PŁYNĄ ZYCZENIA. OD MŁODYCH I STARYCH, OD BIEDNYCH
I ZAMOŻNYCH, Z CHMURNEGO POLESIA, Z GÓR, OD MORZA, Z NIZIN WIEL-
KOPOLSKI, KUJAW I MAZOWSZA, Z KRAJU JEZIOR, Z FABRYK, Z KOPALN
WĘGLA, ŻELAZA I SOLI...

BO NIECODZIENNE TO ŚWIĘTO, NIECODZIENNY WZLOT MYSLI I CHWI-
LA PODNIESIENIA SERC.

BIJĄ ŻYWIJEJ! ICH ZBIOROWY RYTM SLYCHAC W BELWEDERZE. ZA-
DUMAŁ SIĘ WÓDZ NARODU W SZARYM MUNDURZE.

POD KRZACZASTEMI BRWIAMI MRUGAJĄ LEKKO PRZENIKLIWE, A DOBRE
OCZY I PATRZĄ...

ZATROSKANA JEST POLSKA, ALE ŻYWA. MIMO TRUDNOŚCI TĘŻEJE Z DNIA
NA DZIEŃ, WZMAGA SIĘ PRĘŻNOŚĆ, DOCIERAJĄCA AMBITNĄ A WARTOŚCIOWĄ
EKSPANSJĄ TAM NAWET, GDZIE JEJ PRAW DO ŻYCIA ODMAWIANO.

WIĘC SIĘ PODNOSZĄ CHMURNE BRWI. SPOJRZĄ PRZENIKLIWE OCZY,
BO JEST CO ZOBACZYĆ:

W MIŁOŚCI CHYLI SIĘ LAS CHWAŁĄ OKRYTYCH SZTANDARÓW, NA
NIEBIE DRZĄ STALOWE PTAKI. W SŁONCU IDĄCEJ WIOSNY MIGOCĄ BLASKI
SZKLANYCH DOMÓW W GDYNI. FALE HUSTAJĄ ŁODZIE PODWODNE, A DYMY
WŁASNYCH STATKÓW ZNACZĄ NOWE SZLAKI DRÓG HANDLOWYCH.

STRZELISTE LASY SZUMIĄ ZYCZENIA, ŚWIEŻO ZORANA ROLA PACHNIE
WOLNOŚCIĄ, ŁOPOCZĄ CHORĄGWIE, WZNOŚI SIĘ SPIEW DZIECI.

A JAK DŁUGA I SZEROKA WOLNA OJCZYZNA, PRZEZ ŚWIADOMOŚĆ JEJ
SYNÓW W KRAJU I POZA NIM, PRZEZ MILJONY ISTNIEN LUDZKICH I MILJO-
NY SERDUSZEK DZIECIĘCYCH PŁYNĄ UCZUCIA CZCI...

KOMENDANCIE!... NIECH ŻYJE!

GŁOS

nauczycielski

CENTRALNY ORGAN ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

ZWYCIĘŻAŁ SAM SIEBIE

Pierwsze lata dzieciństwa mogły płynąć w bez trosce; pochodził przecie z rodziny ziemiańskiej, niemal zamożnej; piękno przyrody kresowej mogło też pochłonąć chłopaka.

Wybrał troskę, troskę wycierającą z głębi oczu Matki. Porzucił zabawy dziecięce; siadał u Jej kolan i wsłuchiwał się w słowa narazie niezrozumiałe, potem brzmiące nakazem dziejowym. W środku pustej zabawy porzucił rówieśników; zaszywał się w kącie i wertował książki poważne, żywoty ludzi wielkich.

Młodość ma swoje prawa; musi się wyrzucić. Nie poszedł tą łatwą drogą. Nie szumiał; nie przysłał do tych, którzy w pianie lekomyślności płyną na fali łatwizny. Wybrał sobie już jako młodzian inne oblicze. Na narach więziennych, po nocach bezsennych wykładał w duszy nowe ścieżki dla Polski.

Pochodził z rodu o tradycjach szlacheckich. Mógł ugrząść w tym środowisku, śnić o czynach szlachetnych, marnować dzień po dniu w nieróbstwie i gnuśności. Zerwał z otoczeniem; włożył bluzę roboczą; stanął przy maszynie drukarskiej i arkusz po arkuszu bił dobrą nowinę dla ludu roboczego.

Mógł utonąć w tej pracy; do końca życia

pozostać agitatorzem fabrycznym, co mówi i pisze, ale nic poza tym dla istoty sprawy nie czyni. Wybrał znów drogę daleko cięższą. Po wielu latach zaniku czynu zbrojnego On pierwszy włożył w ręce robotnika polskiego broń: nauczył lud polski gwałt gwałtem odpiczać.

Mógł ugrząść w tej akcji podziemnej i spojrzeć na laurach polskiego terrorysty. Wybrał walkę otwartą, walkę najcięższą, bo przede wszystkim z trw. opinią publiczną. Pewnego dnia obraził oczy Krakowa, ukazując się w dzień biały, w blasku słonecznym w pełnym mundurze strzeleckim. Kraków arystokratów rozsądnych był obrażony; Kraków demokratów nierozsądnych był mocno zażenowany.

Trw. zrównoważona opinia orzekła, że śmieszny jest chodzić samotnie w dzień biały w mundurze przyszłego wojska polskiego.

Dalszy los Jego aż nadto wiadomy. Wyrósł ponad głowy tłumu, a tłum rozpadł się na dwie części: jedna — „karłów zapłutych”, miała dla Niego tylko słowa inwektyw i nie-nawiści; druga — wiernych towarzyszy broni, szła w ogień i wodę za wodzem. Jedni i drudzy byli świadkami Jego zawrotnych czynów,

(Konto czekowe P.K.O. 435)

GŁOS

NAUCZYCIELSKI

TYGODNIK
CENTRALNY ORGAN
ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

REDAGUJE KOMITET

Warszawa, 20 marca 1932 r

W HOŁDZIE WYCHOWAWCY NARODU

W okresie powszechnego chaosu ideowego, wzajemnych rozgoryczeń, zwątpienia w lepsze jutro i we własne siły, na jutro to pracując, jakże szczęśliwym jest naród, który młodzieży swojej stawić może przed

oczy przykład wielkiego geniuszu, wielkiej zasługi, najczystszych cnót obywatela. Polska oprócz wolności i mocy, którą zawdzięcza Marszałkowi Piłsudskiemu, otrzymuje z rąk jego i ten dar także: przykład wielkości, rzadko tylko nawiedzający świat dzisiejszy, a który każe wierzyć, że dobro i postęp życia zależy od człowieka i tylko od człowieka. Żywa obecność tego wielkiego człowieka, widome owoce jego czynu to jest ten najcenniejszy skarb, jaki rzeczywistość niesie naszej młodzieży, by mogła go jak najgoręcej ukochać i jak najgłębiej uczcić. Bo młodzież skłonna

jest do entuzjazmu, i nawet jej negacje, beznadziejności, krytyka z tego samego płyną źródła. Naród szczęśliwy, naród, mający bohatera, rozporządza najpotężniejszym środkiem wychowawczym, zdolnym wyczarować

z duszy młodzieńczej jej najlepsze pierwiastki. Dzisiejsze młode pokolenie nie pamięta już niewoli, nie zna jej brutalnego ucisku, nie docenia też w całej pełni szczęścia polskiej niepodległej szkoły. Młodzież ta nie docenia również samego

daru niepodległego państwa i konieczności wytężonej pracy, by tego daru w niczem nie zmarnować. Zadanie wychowania obywatela w tak ciężkich, tyle ofiar i tyle zrozumienia wymagających warunkach jest dziś specjalnie trudne. Lecz serca młodzieży zawsze będą wrażliwe na potężny zew, płynący z życia tego obywatela, który oddał dziełu odrodzenia Polski całą moc swego geniuszu, każdą chwilę swej pracy i każde drgnienie swej niespożytej mocy, zdolnej porwać całe pokolenie i stać się mocą zbiorową. Dzieło odrodzenia Polski, dzięki

ki tym u podstaw jego złożonym wartościom, stało się tem bardziej święte i tem bardziej godne ofiarnego wysiłku następnych pokoleń.

Cześć, oddana wielkiej postaci Marszałka

